

Jaarverslag 2016

Communicatie

CvB; staf	December 2016	Opstellen conceptversie
DIRB	8 december 2016	Ter bespreking
GMR	13 februari 2017	Ter kennisname
RvT	20 februari 2017	Ter kennisname concept
RvT	19 juni 2017	Ter definitieve goedkeuring
CvB	21 juni 2017	Definitief vastgesteld

Jaarverslag PCPOW 2016

Inleiding

Dit is het tiende kalenderjaarverslag van Stichting PCPO Westland. Door middel van dit verslag wordt op stichtingsniveau verantwoording afgelegd in het kader van de meervoudige publieke verantwoording. Elke school schrijft per schooljaar een jaarverslag voor de eigen achterban. De gebundelde schooljaarverslagen zijn in september aangeboden aan de RvT en de GMR.

In 2016 is een vervolg gegeven aan de uitvoering van het Strategisch Beleidsplan 'Meer dan het gewone' (2015-2019).

De hoofdlijnen in ons strategisch beleid voor deze periode waren samengevat in een handvol kernbegrippen die als rode draden binnen PCPOW herkenbaar moeten zijn:

- Christelijk => Geïnspireerd door de Bijbelse boodschap en de christelijke traditie
- Kwaliteit => gaan we voor versterking van de kwaliteit van het onderwijs en de organisatie
- Gastvrij => op een gastvrije manier naar leerlingen en ouders
- Talent => met oog voor de ontwikkeling van het talent van leerling en leraar
- Samen => in nauwe samenwerking onderling en met andere maatschappelijke partners.

Het afgelopen jaar kenmerkte zich door een grote mate van stabiliteit en continuïteit binnen de organisatie. Belangrijke momenten waren de opening van de nieuwbouw van de Pieter van der Plasschool en de definitieve besluitvorming rond de fusie en de nieuwbouw van De Blinkerd.

Een aandachtspunt wordt in toenemende mate de zorgen die zich in gezinnen afspeelen.

Opvoedingsvraagstukken, armoede en gecompliceerde vragen op het snijvlak van zorg, gemeente en school lijken toe te nemen.

Wij zijn erg tevreden over het dalend ziekteverzuim, juist nu we Eigen Risicodragers zijn geworden. Hoewel de werkdruk hoog is in het onderwijs lukt het ons om ziekteverzuim binnen de perken te houden. Dat is iets om dankbaar voor te zijn.

Een woord van dank gaat uit naar alle medewerkers van onze scholen voor hun getoonde inzet, naar de leden van de raad van toezicht en naar alle vrijwilligers die op welke wijze dan ook actief zijn geweest voor onze scholen.

Ik spreek de wens uit dat we ons bij al onze activiteiten blijvend laten inspireren door de Bijbelse opdracht "meer dan het gewone" te doen. Zo kunnen wij een waarde(n)volle bijdrage leveren aan de ontwikkeling van onze leerlingen.

P.A. Vreugdenhil
voorzitter college van bestuur
maart 2017

Inhoud

Jaarverslag.....	1
2016.....	1
Jaarverslag PCPOW 2016.....	2
Inleiding.....	2
Verantwoording Raad van Toezicht.....	6
1. Raad van Toezicht.....	7
1.1 Samenstelling.....	7
1.2 Governance.....	7
1.3 Vergoedingen.....	7
1.4 Overige verantwoordelijkheden leden Raad van Toezicht.....	7
2. Bestuur.....	8
2.1 College van bestuur.....	8
2.2 Samenstelling bestuursbureau.....	8
2.3 Nevenfuncties en -activiteiten college van bestuur.....	8
2.4 Externe betrokkenheid.....	8
2.5 Belangrijke besluiten.....	9
2.6 Samenwerking kinderopvangorganisaties.....	9
2.7 Ouderbetrokkenheid bij PCPOW.....	9
3. Personeel.....	10
3.1 Mutaties.....	10
3.2 Ziekteverzuim.....	12
3.3 Eigen risicodragerschap.....	12
3.4 ARBO.....	12
3.5 Functiemix.....	13
3.6 Lief en leed.....	13
3.7 Pensioen.....	13
3.8 40 jaar in het onderwijs.....	13
3.9 Mutaties directie.....	14
3.10 Tevredenheidsonderzoek personeel.....	14
4. Onderwijs en kwaliteit.....	15
4.1 Aantal leerlingen en marktaandeel.....	15
4.2 Medezeggenschap.....	16
4.3 Identiteit.....	16
4.4 Kwaliteitszorg.....	17

4.4.1	Schoolplan en schooljaarplan.....	17
4.4.2	Schoolondersteuningsprofiel	17
4.4.3	PCPOW kenniskringen.....	17
4.4.4	Opleiding bewegingsonderwijs.....	18
4.4.5	Wetenschap en technologie.....	18
4.4.6	Cultuuronderwijs	18
4.4.7	Scholingsplannen.....	18
4.5	Onderwijsinspectie.....	18
4.6	Resultaten eindtoetsen.....	19
4.6.1	Centrale eindtoets.....	19
4.6.2	Resultaten van de centrale eindtoetsen 2016	20
4.6.3	Conclusie.....	20
4.7	Opleidingsschool	21
4.8	Lerarenbeurs (masteropleidingen).....	21
4.9	Vastgestelde regelingen en documenten.....	22
4.10	Klachten bij college van bestuur.....	22
4.11	ICT	23
5.	Huisvesting	24
6.	Financieel beleid	25
6.1	Financiële positie op balansdatum.....	25
6.2	Continuïteitsparagraaf.....	29
6.2.1	Financieel continuïteitstoezicht van de inspectie.....	29
6.2.2	Kengetallen.....	30
6.2.3	Meerjarenbegroting.....	32
6.2.4	Rapportage inzake interne risicobeheersings- en controlesysteem.....	37
6.2.5	Beschrijving van de belangrijkste risico's en onzekerheden	38
6.3	Overige specifieke items.....	42
7.	JAARREKENING.....	45
	- Grondslagen van waardering en resultaatbepaling.....	46
	- Balans per 31 december 2016, vergelijkende cijfers per 31 december 2016.....	49
	- Toelichting op de te onderscheiden posten van de balans.....	50
	- Staat van baten en lasten 2016, vergelijkende cijfers 2015.....	53
	- Kasstroomoverzicht 2016, vergelijkende cijfers 2015.....	54
	- Toelichting op de te onderscheiden posten van de staat van baten en lasten.....	55
	- Verbonden partijen.....	59
	- Verantwoording subsidies.....	60
	- Wet normering bezoldiging topfunctionarissen.....	61

- Gebeurtenissen na balansdatum.....	66
- Niet uit balans blijkende rechten en verplichtingen.....	67
- (Voorstel) bestemming van het resultaat.....	68
- Ondertekening bestuur.....	69
<u>Overige gegevens</u>	
- Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	71
- Gegevens over de rechtspersoon.....	76
<u>Bijlagen</u>	
- OCW-bijlage.....	78
- Reserves en voorzieningen per kostenplaats.....	79
- Staat van baten en lasten 2016 per kostenplaats.....	82

Verantwoording Raad van Toezicht

In zijn vergadering van 15 mei 2017 heeft de Raad van Toezicht (RvT) kennis genomen van het jaarverslag 2016 van de Stichting PCPO Westland. Naar het oordeel van de RvT geeft het een getrouw beeld van alle relevante zaken waarvoor het College van Bestuur (CvB) verantwoordelijk is.

In het verslagjaar heeft de raad zes keer vergaderd. Tijdens deze vergaderingen zijn alle relevante beleidszaken aan de orde geweest en is goedkeuring verleend aan die onderwerpen die statutair en wettelijk zijn opgedragen aan de het toezichthoudend orgaan (begroting, jaarrekening, bestuursverslag en het strategische beleidsplan). In aanvang van het verslagjaar is het voorzitterschap van de Raad van Toezicht waargenomen door de heer A. van Kampen.

De raad heeft in de tweede helft van 2016 een intern onderzoek uitgevoerd naar het functioneren van de raad. Enkele aanbevelingen, m.n. gericht op het verbeteren van de werkwijze van de vergadering, zijn onderkend. Deze zullen voortaan worden uitgevoerd.®

In het verslagjaar is voorts met het college van bestuur gesproken over de te starten scholing van vluchtelingen en statushouders, de ontwikkeling van de PC scholen in Monster, uitmondend in een bouwplan voor De Blinkerd. Met de opening van de nieuwbouw de Pieter van der Plasschool door wethouder mevrouw M. de Goeij is de huisvesting van het PCPOW in Wateringen weer volledig up to date.

Daarnaast is stilgestaan bij de ontwikkeling van het passend onderwijs en PCOW. Er is van gedachte gewisseld over de concept klokkenluidersregeling, welke in het verslagjaar is vastgesteld na instemming van de GMR. Voorts heeft het CvB de Raad van Toezicht bijgepraat over de aanvraag voor de stichting van een islamitische school, als wel over de ontwikkelingen m.b.t. christelijke identiteit die op ons onderwijs afkomen vanuit onze veranderende samenleving.

Tenslotte heeft de Raad van Toezicht meegewerkt aan een onderzoek -gehouden in het kader van een studie van de Erasmus Universiteit- naar de toepassing van de Code Goed bestuur bij PCPOW. In 2016 is het reguliere functioneringsgesprek met de voorzitter van het CvB gehouden. Hieruit zijn geen opvallende zaken die verbetering behoeft naar voren gekomen. De Raad van Toezicht spreekt zijn waardering uit voor de deskundige en open manier van leidinggeven door het CvB.

De Raad van Toezicht complimenteert het CvB, de directeuren en het onderwijzend personeel met de bereikte onderwijsresultaten zoals weergegeven in het verslag in hoofdstuk 4.5 tot en met hoofdstuk 4.6.2. De professionalisering van het personeel, de kwaliteitszorg binnen de organisatie o.a. uitmondend in een zeer laag ziekteverzuim vormen de basis voor kwalitatief goed onderwijs.

De Raad van Toezicht bedankt dan ook het CvB, het bestuursbureau, directies en het onderwijzend personeel voor de inzet in het verslagjaar.

Namens de Raad van Toezicht,

E.Chr. Lafeber
voorzitter®
maart 2017

1. Raad van Toezicht

1.1 Samenstelling

Per 1 januari 2016 was de Raad van Toezicht (RvT) samengesteld uit de volgende leden:

- E.Chr. Lafeber voorzitter
- A.P. van Kampen vicevoorzitter
- C. Kuijvenhoven
- A.J. de Zeeuw-Oprel
- B.J.P. van de Ven afgetreden in juli 2016
- J.W. Vink afgetreden in juli 2016

Per 1 augustus 2016 zijn de volgende leden benoemd:

- A.S. Griffioen
- P. van den Dool

1.2 Governance

PCPOW hanteert bij de uitvoering van haar bestuurlijke activiteiten de Code Goed Bestuur Primair Onderwijs. De naleving van deze code verloopt conform de bedoelingen ervan.

1.3 Vergoedingen

De leden van de RvT ontvangen een jaarlijkse vergoeding voor hun werkzaamheden van € 1.500 per persoon. De voorzitter ontvangt € 2.000.

1.4 Overige verantwoordelijkheden leden Raad van Toezicht

De leden van de RvT zijn in het dagelijks leven betrokken bij andere organisaties. In het kader van de transparantie volgt hier een overzicht van de relevante overige functies:

- E.Chr. Lafeber
Voorzitter RvT SPPO Goeree Overflakkee, lid RvT Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam, lid RvT OBS Facetscholen in Kapelle Zeeland
- ir. A.P. van Kampen MBA
manager ICT bij gemeente Maassluis lid algemeen en dagelijks bestuur CDA Westland
- C. Kuijvenhoven RA
lid raad van toezicht Stichting Un1ek
- A.J. de Zeeuw-Oprel MEd
projectleider taalbeleid en docent Hogeschool Rotterdam
- drs. B.J.P. van de Ven (tot medio 2016)
onderwijsadviseur, verschillende bestuurlijke functies in het onderwijs
- J.W. Vink (tot medio 2016)
werkzaam geweest bij woningbouwcorporaties
- A.S. Griffioen (vanaf medio 2016)
zelfstandig ondernemer, voormalig lid RvT PO-Raad
- P. van den Dool (vanaf medio 2016)
coach familiebedrijven

2. Bestuur

2.1 College van bestuur

Gedurende het jaar 2016 werd het college van bestuur gevormd door de heer P.A. Vreugdenhil. Het college is het bevoegd gezag van de stichting. Een bureau met verschillende medewerkers ondersteunt het college en de scholen.

2.2 Samenstelling bestuursbureau

Het bestuursbureau kende op 31 december 2016 de volgende bezetting:

P.A. Vreugdenhil	college van bestuur	0,8 fte
A. van Velzen	directeur onderwijs	1 fte
L.C. de Haan	stafmedewerker personeel	1 fte
R. Karst	stafmedewerker financiën	0,4 fte
A.T.M. Groenewegen	managementassistent	0,8 fte
E. Schröder-Van der Hout	managementassistent	0,4 fte
A.M. de Waard	coördinator opleidingsschool	0,85 fte
G. Aalbrecht	bovenschools medewerker ICT	0,2 fte

K. Kamp is op declaratiebasis betrokken bij de uitvoering van huisvestingszaken.

2.3 Nevenfuncties en -activiteiten college van bestuur

De heer Vreugdenhil was in 2016 actief betrokken bij verschillende organisaties:

- SPOW, penningmeester; gehele jaar (uit hoofde van functie bij PCPOW)
- Stichting Leergeld Westland, bestuurslid; tot medio november (onbezoldigd)
- Gemeenteraad Westland, gemeenteraadslid; gehele jaar (bezoldigd)

2.4 Externe betrokkenheid

PCPOW is door het college van bestuur betrokken bij verschillende organisaties.

- Periodiek overleg met de twee andere grote schoolbesturen in de regio, Stichting Openbaar Onderwijs Westland (SOOW) en de Westlandse Stichting Katholiek Onderwijs (WSKO);
- Bestuurlijk overleg met de gemeenten Westland en Midden-Delfland;
- Algemene ledenvergadering PO-Raad;
- Regionaal netwerk van bovenschoolse managers van Verus;
- Regionaal intervisienetwerk van bestuurders PO van de PO-Raad (QLN);
- Stuurgroep Opleidingsschool (met SCO Delft, Octant Pijnacker en PABO Inholland Den Haag);
- Algemeen en dagelijks bestuur van SPOW;
- Stuurgroep SOB Westland;
- Schakelklas Westland (als penvoerder namens de drie grote schoolbesturen)

Daarnaast zijn er enkele andere vormen van externe betrokkenheid geweest. Te denken valt aan de informele contacten met omliggende schoolbesturen, verschillende overleggen met kinderopvangorganisaties en Vluchtelingenwerk.

De heer Van Velzen (directeur onderwijs) is voorzitter van de Beroepenveldcommissie van PABO Inholland. Enkele schoolbesturen overleggen in deze commissie periodiek met deze hogeschool over de afstemming tussen aanbod van de PABO en de wensen vanuit het veld.

2.5 Belangrijke besluiten

1. In 2016 is het definitieve besluit genomen dat de beide scholen in Monster zullen fuseren en een nieuw gebouw krijgen. De nieuwe naam luidt: De Blinkerd.
2. In 2016 is de regeling ouderbetrokkenheid vastgesteld. Deze regeling beschrijft de opties waaruit scholen kunnen kiezen om dit te organiseren.
3. Eind 2015 hebben de gezamenlijke schoolbesturen en de gemeente Westland in nauw overleg met Vluchtelingenwerk besloten om schakelklassen te starten voor kinderen van statushouders in Westland. De daadwerkelijke start is in maart 2016 geweest. PCPOW treedt op als penvoerder.

2.6 Samenwerking kinderopvangorganisaties

De samenwerking met verschillende kinderopvangorganisaties is voortgezet. De aanwezigheid van kinderopvang in onze schoolgebouwen is van groot belang. Het vergroot de aantrekkingskracht voor ouders en het biedt mogelijkheden voor een 'warme' overdracht tussen kinderopvang en school. De vorming van integrale kindcentra (IKC; gecoördineerde opvang en onderwijs van 0 tot en met 12 jaar onder één dak en onder één aansturing) is in toenemende mate een onderwerp waar we aandacht aan schenken.

2.7 Ouderbetrokkenheid bij PCPOW

In 2016 is vastgesteld dat elke school de ouderbetrokkenheid op eigen, passende wijze organiseert. De keuze is om dit te doen via de schooladviesraad of een eigen vorm. In de schooljaarverslagen staat elke school stil bij de wijze waarop de ouderbetrokkenheid is georganiseerd.

De samenwerking met de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad (GMR) is op positieve wijze voortgezet. Het maandelijks overleg met een vertegenwoordiging van de GMR werkt zeer plezierig. De heer Vreugdenhil of als zijn plaatsvervanger, de heer Van Velzen, is verder steeds bij de GMR-vergaderingen aanwezig geweest om ingediende beleidsstukken nader toe te lichten.

Elk jaar organiseert het college van bestuur in januari een bijeenkomst met vertegenwoordigers van de 14 oudercommissies. Tijdens die bijeenkomst is stilgestaan bij enkele zaken die de oudercommissies gezamenlijk willen delen. Zo is dit keer gesproken over de inning en de hoogte van de ouderbijdrage en de regelgeving daaromtrent.

De oudercommissies van de individuele scholen worden zeer gewaardeerd. De leden verlenen onmisbare hand- en spandiensten bij allerlei activiteiten op school. In totaal zijn ca. 90 enthousiaste ouders hierbij betrokken.

Ook in 2016 is een kleurrijke jaarbrochure van PCPOW gepubliceerd. Deze is uitgereikt aan alle nieuwe ouders en geplaatst op onze website. Daarnaast is het 'PCPOW bericht...' in digitale vorm verschillende keren naar alle ouders verstuurd.

3. Personeel

3.1 Mutaties

De volgende mutaties hebben plaatsgevonden in 2016.

Tabel 1: Mutaties

Interne mobiliteit	2016	2015	2014	2013
Vrijwillige mobiliteit (vast dienstverband)	5	4	2	8
Gedwongen mobiliteit (vast dienstverband)	2	0	1	2
Uit dienst				
Vanuit vast dienstverband vrijwillig vertrokken/gestopt	8	6	5	5
Na beëindigingsovereenkomst	2	1	3	1
Wegens overlijden	0	0	0	0
Pensioen	7	9	4	5
Vanuit tijdelijk dienstverband vrijwillig vertrokken naar elders	0	2	5	0
Einde tijdelijk dienstverband van rechtswege	1	0	0	0
Gedwongen ontslag vanuit tijdelijk dienstverband i.v.m. functioneren	0	2	0	0
Gedwongen ontslag i.v.m. ziekte	0	0	0	3

De verdeling tussen mannen en vrouwen in het totale personeelsbestand van 276 fte (per 31 december 2016) ligt in de lijn met de voorgaande jaren. Landelijk ligt het percentage vrouwen in het primair onderwijs op bijna 87% in 2015. Bij PCPOW is die verhouding in 2015 vrijwel gelijk.

Het percentage medewerkers tussen 55 en 65 jaar was eind 2016 26% (2015: 26%). Landelijke maatregelen, zoals het ophogen van de AOW-leeftijd en het verlagen van de pensioenuitkeringen, dragen bij aan de vergrijzing. Binnen 8 jaar zal zo'n 47 fte in verband met pensionering PCPOW verlaten hebben.

Tabel 2: Leeftijdsverdeling, verhouding man/vrouw per 31 december 2016 en voorgaande jaren

Leeftijd	vrouw	man	totaal	2016	2015	2014	2013
15-24	14	1	15	3,7	3,4%	5,1%	4,7%
25-34	85	9	94	23,3	22,2%	22,3%	21,9%
35-44	86	6	92	22,7	24,2%	23,1%	22,7%
45-54	85	10	95	23,6	23,9%	24,1%	26%
55-64	81	27	108	26,7	26,3%	25,2%	24,6%
Totaal	351	53	404				
2016	86,8%	13,2%					
2015	86,3%	13,7%					
2014	85,2%	14,8%					
2013	85,3%	14,7%					
2012	84,8%	15,2%					

PCPOW heeft in 2016 50% vrouwelijke schooldirecteuren. Deze verdeling komt overeen met de landelijke lijn. Dit percentage staat overigens niet in verhouding met het percentage vrouwelijke medewerkers op totaalniveau bij de stichting (86%).

Tabel 3: Verhouding man/vrouw directies per 31 december 2016

	vrouw	man	totaal
2016	7*	7	14
	50%	50%	100%
2015	7*	8	15
	47%	53%	100%
2014	7*	8	15
	47%	53%	100%
2013	7	8	15
	47%	53%	100%

*) Twee scholen hebben een vrouwelijke duo-directie

Het aantal parttimers op onze scholen is onverminderd hoog (79%).

Tabel 4: Verhouding parttime/fulltime
betrekkingsen per 31 december 2013 tot en met 2016

	parttime	fulltime	Totaal
2016	321	83	404
	79%	21%	100%
2015	309	80	388
	79%	21%	100%
2014	297	75	372
	80%	20%	100%
2013	267	94	361
	74%	26%	100%

De gewogen gemiddelde leeftijd (GGL) van de medewerkers op een school is een belangrijk gegeven in verband met de bekostiging die hierop wordt afgestemd. Landelijk gold per 1 oktober 2015 een geraamde GGL van 40,40 jaar.

Tabel 5: Gewogen gemiddelde leeftijd per 1 oktober 2010-2016

	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
DIA	41,68						
PIE	39,17	39,82	40,36	44,90	44	44,75	44,10
HOE	41,12	40,51	39,02	38,63	39,13	38,35	37,48
KOM	36,49	35,62	36,30	36,29	39,54	37,45	36,62
BLI	43,28	40,15	39,91	40,66	43,04	40,74	40,16
		45,58	45,99	46,11	46,28	44,96	44,55
REH	43,03	42,33	42,40	41,44	42,78	40,82	40,16
DGO	44,20	44,39	43,53	45,40	45,36	44,27	43,87
OUV	46,75	45,95	45,94	45,75	45,48	46,01	45,55
PWL	41,67	41,02	41,85	41,47	42,35	40,73	40,03
KJS	34,80	35,44	34,07	32,76	34,16	35,65	34,87
PMS	39,88	39,76	39,14	38,52	40,08	37,16	36,48
WEG	35,21	36,81	36,94	38,15	35,87	39,26	38,56
KAM	38,85	38,41	38,30	39,43	39,88	40,26	39,51
PWG	40,51	39,36	38,58	37,25	37,54	39,71	39,04
PCPOW		40,49	40,33	40,56	41,29	40,96	40,32

3.2 Ziekteverzuim

Het ziekteverzuimpercentage bij PCPOW over 2016 is flink gedaald ten opzichte van 2015. Eind december 2016 was er sprake van twee langdurig zieken (langer dan één jaar). Negen medewerkers hadden een verzuimperiode tussen 2 en 12 maanden. Vijf medewerkers hadden psychische klachten als oorzaak voor hun verzuim.

Tabel 6: Verzuimcijfers meerjaren

	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
PCPOW	3,59%*	6,05%	5,16%	5,39%	5,01%	4,02%	3,01%	3,01%
landelijk		6,03%	6,1%	6,5%	6,5 %	6,09%	6,2%	6,28%

* Dit is het voortschrijdend ziekteverzuimpercentage eind december 2016.

3.3 Eigen risicodragerschap

PCPOW heeft ervoor gekozen zich met ingang van 1 augustus 2015 voor 3 jaar te verbinden aan het eigen risicodragerschap voor het Vervangingsfonds. Dit houdt in dat PCPOW voor die periode niet langer bij het Vervangingsfonds verzekerd is voor de bekostiging van de vervanging van medewerkers die door ziekte zijn uitgevallen. Vervangingen worden vanaf dat moment door PCPOW zelf bekostigd. Eind 2016 is gebleken dat de keuze voor ERD positief heeft uitgepakt. Er is een batig saldo gerealiseerd van € 220.000. Dit bedrag is in 2017 beschikbaar om aanvullende wensen op het gebied van personeelsbeleid uit te voeren.

3.4 ARBO

Behalve het ziekteverzuim vallen ook de risico-inventarisaties (RI&E's) op de scholen en de controle van de binnen- en buitenspeeltoestellen onder de ARBO-regelgeving. In 2014 is met behulp van de Arbomeester op alle scholen een RI&E uitgevoerd. In 2015 heeft er regelmatig controle van de buitenspeeltoestellen door de coördinatoren veiligheid van de scholen plaatsgevonden. Er zijn in 2016 geen bijzonderheden naar voren gekomen.

In het kader van de bedrijfshulpverlening (BHV) hebben 95 medewerkers deelgenomen aan de herhalingscursus BHV en is er 1 nieuwe BHV'er opgeleid. Al deze medewerkers krijgen jaarlijks bijscholing op het gebied van eenvoudige EHBO en ontruiming bij brand.

De dienstverlening van Summit Health (arbodienstverlening) stemde ook in 2016 tot tevredenheid. In 2016 is gestart met een pilotproject van 'Leerwerk – onderwijsontwikkeling' dat beoogt medewerkers die dreigen uit te vallen als gevolg van ervaren werkdruk van tevoren zodanig toe te rusten dat uitval voorkomen wordt. Een handvol medewerkers volgt dit coachingstraject. De resultaten hiervan dienen te worden afgewacht.

3.5 Functiemix

In 2016 zijn 3 medewerkers in de LB-schaal geplaatst, te weten: Anja Poppe, Petra Vijverberg (PWL) en Martine van Daalen (WEG).

Eind 2016 is ruim 25% van de leerkrachten in de LB-schaal opgenomen.

Ten opzichte van het landelijke beeld rond de functiemix (25,5% LB in december 2015) toont PCPOW een overeenkomstig beeld.

Tabel 7 Overzicht inschaling

schaal	dienstverbanden	WTF	%WTF
LA	221	147,33	72,3%
LB	66	49,71	24,4%
LC	8	6,71	3,3%
totaal	295	203,75	100%

3.6 Lief en leed

In 2016 was er blijdschap om nieuw leven in de gezinnen van 22 medewerkers.

3.7 Pensioen

In 2016 zijn de volgende medewerkers met pensioen gegaan:

- Ria Eekman (PWL) 1 augustus
- Marian van Veldhoven (DIA) 1 augustus
- Lia Vink (PMS) 1 augustus
- Susan van Schelven (WEG) 1 september
- Cora van der Windt (DGO) 1 september
- Koos Meijster (PWL) 1 november
- Hans van Santen (DGO) 1 november

3.8 40 jaar in het onderwijs

De volgende medewerkers vierden in 2016 dat zij 40 jaar in het onderwijs werkzaam waren:

- Hans van Santen (DGO)
- Piet Vreugdenhil (CvB)
- Ineke Breel (KAM)
- Gerrit Benard (KAM)
- Cees Hiensch (DIA)
- Suzanne Knoll (PWL)
- Sigrid van der Kroon (PWL)
- Hans den Hartog (OUV)

3.9 Mutaties directie

Per 1 augustus zijn twee nieuwe directeuren benoemd, te weten:

- Marijke de Kool (PMS) in de vacature van Ella Rietvelt (nieuwe baan in Amsterdam)
- Marin van Duuren (PWL) in de vacature van Koos Meijster (pensioen)

Ella Rietvelt heeft ruim 9 jaar als directeur van de Prins Mauritschool gewerkt. Voor die tijd was zij leerkracht van de Immanuëlschool. Na haar verhuizing naar Amsterdam zocht zij daar werk en daarin is zij geslaagd.

Koos Meijster heeft bijna zijn gehele werkzame leven in De Lier gewerkt, als leraar en als (bovenschools) directeur. Onder zijn leiding was de prins Willem-Alexanderschool De Lier een school met steeds een zeer hoge personeelstevredenheid en een stabiele ontwikkeling.

3.10 Tevredenheidsonderzoek personeel

In februari en maart 2016 is het periodieke personeelstevredenheidsonderzoek (versie WMK PO) afgenomen. De respons was 65%, wat als voldoende/goed kan worden gewaardeerd.

Er zijn 7 hoofdthema's beoordeeld op een vierpuntschaal. PCPOW heeft gekozen om de norm van 3,0=voldoende te verhogen naar 3,2. Eén thema scoorde iets onder die norm van 3,2.

1. Leerstofaanbod (score: 3,34)
2. Didactisch handelen (score: 3,34)
3. Kwaliteitszorg (score: 3,35)
4. Pedagogisch handelen (score: 3,50)
5. Schoolklimaat (score: 3,38)
6. Integraal personeelsbeleid (score: 3,19)
7. Sociale veiligheid (score 3,70)

PCPOW scoorde als totale organisatie op deze hoofdthema's een gemiddelde van 3,4. Dat is dus ruim voldoende.

Het zesde thema, integraal personeelsbeleid, dat iets onder de norm van 3,2 scoorde, is samengesteld uit twee deelaspecten:

- a. Voldoende mogelijkheden voor persoonlijke professionalisering (score: 3,45)
- b. Werkdruk is acceptabel (score: 2,73).

Geconcludeerd kan worden dat het aspect 'werkdruk' de oorzaak is van de lage score op integraal personeelsbeleid. Dit gegeven is een landelijk fenomeen in het onderwijs, waarop PCPOW geen uitzondering vormt. Besloten is een coachingstraject aan te bieden voor medewerkers die dreigende uitval willen voorkomen. Daarnaast is het aan elke school zelf om adequate maatregelen te nemen om het werkplezier te bevorderen.

Als naar de hoogste en laagste scores op alle bevraagde deelaspecten wordt gekeken, dan scoorden nog twee deelaspecten ook iets onder de norm van 3,2:

- a. De school als een uitdagende leeromgeving voor de leerlingen (score: 3,17)
- b. De tevredenheid over de ICT-voorzieningen voor het personeel (score: 3,12)

De drie deelaspecten die het hoogst scoorden zijn:

- a. Het gevoel van fysieke veiligheid op school (score: 3,82)
- b. Het gevoel van betrokkenheid bij de school (score: 3,74)
- c. Het op de school respectvol omgaan met elkaar van leraren en leerlingen (score: 3,66)

4. Onderwijs en kwaliteit

4.1 Aantal leerlingen en marktaandeel

Het jaar 2016 laat voor de scholen in de 1 oktobertellingen een daling van 10 leerlingen zien. Dat is een achteruitgang van 0,26%.

Tabel 9: Oktobertellingen

School	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
DIA	286	284	147	144	148	172	164	168	176	190
PIE	367	341	310	270	245	226	209	192	195	209
HOE	167	185	202	219	214	232	246	255	270	289
KOM	236	241	245	246	249	247	235	241	240	242
DGO	279	268	278	291	301	311	315	334	362	360
BLI	319	148	168	184	213	250	261	279	297	320
		206	206	222	219	217	223	211	232	232
REH	187	184	183	198	196	204	216	209	211	204
OUV	382	367	377	378	362	375	392	394	405	404
PWL	174	178	176	176	173	168	169	181	181	190
KJS	218	215	217	219	216	215	207	221	219	225
PMS	169	198	213	226	211	235	246	265	287	272
WEG	213	225	223	217	215	226	236	248	267	264
KAM G	435	413	398	380	383	366	349	356	475	496
KAM H	58	58	64	75	74	77	92	86		
PWG	411	399	409	405	387	343	329	311	302	285
Totaal	3901	3911	3816	3850	3806	3864	3889	3951	4119	4182

Het belangstellingspercentage op stichtingsniveau voor de kernen met scholen van PCPOW in vergelijking met de twee andere grote schoolbesturen geeft het volgende beeld te zien:

Tabel 10: Marktaandeel per stichting (gerekend over de kernen met PCPOW-scholen)

Totaal	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
PCPOW	41,5	41,4	40,1	39,9	39,2	39,5	39,6	39,9	40,9	41,3	41,6
WSKO	37,5	38,0	39,1	39,5	40,1	40,1	40,0	40,0	39,2	39,1	39,3
SOOW	14,7	14,7	15,0	14,9	15,2	14,8	14,8	14,6	14,3	14,2	14,0

In de afgelopen vier jaar is het marktaandeel op stichtingsniveau licht stijgend na enkele jaren van daling.

Tabel 11: Marktaandeel in % per kern (gerekend over de kernen met PCPOW-scholen)

Woonkern	Stichting	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
De Lier	PCPOW	50,1	50,8	51,4	51,2	49,5	49,3	48,2	49,6
	WSKO	31,3	31,0	31,2	31,8	33,8	35,3	36,9	37,8
	SOOW	18,6	18,2	17,3	17	16,7	15,4	14,9	12,6
's-Gravenzande	PCPOW	61,8	60,2	58,8	58,0	57,3	55,0	53,7	53,4
	WSKO	13,7	15,1	15,8	17,9	19,2	21,2	22,6	22,9
	SOOW	24,6	24,7	25,4	24,1	23,5	23,9	23,7	23,8
Honselersdijk	PCPOW	32,7	34,1	34,2	36,1	33,9	36,3	37,9	38,4
	WSKO	54	53,6	54,3	51,4	49,5	48,1	46,8	47,3
	SOOW	13,3	12,3	11,5	12,5	16,6	15,6	15,3	14,3
Maasdijk	PCPOW	61,9	61,0	59,6	57,2	54,4	55,4	55,4	56,7
	WSKO	38,1	39,0	28,5	27,2	28,4	27,4	26,7	26,1

				11,9	15,6	17,2	17,3	17,9	17,2
Maasland	PCPOW	46,9	45,6	46,7	47,3	47,6	47,1	45,7	46,0
	RK	17,1	38,6	38,3	38,2	37,0	35,6	35,7	35,8
	SOOW	36	15,8	15,0	14,5	15,3	17,3	18,6	18,2
Monster	PCPOW	27,4	30,9	32,0	33,4	34,4	35,5	36,1	36,3
	WSKO	23,8	23,2	23,8	25	27,9	30,4	31,9	34,0
	SOOW	16,9	18,0	16,5	15,6	13,0	11,4	9,9	8,3
	EWMS	32	27,8	27,6	25,9	24,6	22,8	22,2	21,4
Naaldwijk	PCPOW	32,5	31,4	32,0	32,5	31,9	33,5	35,2	35,3
	WSKO	64,1	64,5	63,9	63,1	62,7	60,8	58,3	56,8
	SOOW	3,4	4,1	4,1	4,4	5,4	5,7	6,5	7,9
Wateringen	PCPOW	20,3	19,4	18,2	16,1	15,0	14,6	13,9	12,9
	WSKO	62	63,0	63,7	64,8	64,7	65,1	65,5	65,5
	SOOW	17,7	17,7	18,1	19	20,3	20,3	20,6	21,6

Per kern zien we voor PCPOW de volgende ontwikkelingen in de laatste periode:

- De Lier: lichte daling
- 's-Gravenzande: voortzetting stijging
- Honselersdijk: daling
- Maasdijk: voortzetting stijging
- Maasland: stijging, o.a. door instroom uit Maassluis
- Monster: voortzetting daling
- Naaldwijk: lichte stijging
- Wateringen: voortzetting stijging

4.2 Medezeggenschap

Tijdens de verslagperiode is de samenwerking met de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad (GMR) op positieve wijze voortgezet. Het maandelijks overleg met een vertegenwoordiging van de PGMR werkt zeer plezierig. Het CvB is steeds een deel van de GMR-vergaderingen aanwezig geweest om ingediende beleidsstukken nader toe te lichten. De voorzitter en de secretaris hebben extra faciliteiten gekregen om hun werk goed uit te voeren. Met de financiële commissie van de GMR wordt periodiek over de jaarrekening en de begroting gesproken.

4.3 Identiteit

Bij het realiseren van onze doelstellingen neemt de identiteit een belangrijke plaats in. Het woord 'christelijk' is niet voor niets een sleutelwoord in ons Strategisch Beleidsplan. Dagelijks zijn er de momenten van gebed, het vertellen van de Bijbelverhalen en het zingen van godsdienstige liederen. Jaarlijks vinden er school-kerk-gezinsdiensten plaats in nauwe samenwerking met de plaatselijke kerken. Daarnaast wordt er aan de christelijke feestdagen extra aandacht besteed door bijvoorbeeld kerstbijeenkomsten en paasvieringen. Iedere school kiest per jaar een doel voor het zgn. maandagmorgengeld (zendingsgeld). Door middel van acties en sponsorlopen wordt het belang van maatschappelijke betrokkenheid bij kinderen gestimuleerd. Bij de benoeming van medewerkers wordt nadrukkelijk stilgestaan bij de vraag welke bijdrage de kandidaat kan leveren aan het realiseren van de identiteit van de school.

4.4 Kwaliteitszorg

De scholen werken met een kwaliteitssysteem. Deze kwaliteitssystemen WMK PO (werken met kwaliteitskaarten primair onderwijs) of BAS (bouwen aan een adaptieve school) bieden de scholen ondersteuning in het borgen van nieuwe, maar ook bestaande ontwikkelingen en afspraken. Verder wordt uitvoering gegeven aan de gesprekkencyclus. Tenslotte volgen de scholen met behulp van het Cito-leerlingvolgsysteem de resultaten van de school op de vakgebieden rekenen en begrijpend lezen/taal.

4.4.1 Schoolplan en schooljaarplan

Elke school heeft een schoolplan waarin de beleidskeuzes voor 4 jaar vermeld staan. Het huidige schoolplan omvat de periode 2015-2019. De aandachtsgebieden die in 2016 aan de orde kwamen zijn: wetenschap en technologie, educatief partnerschap ouders, cultuur, digitaliseren onderwijsaanbod, begaafdheid, eigenaarschap leren meer bij leerlingen leggen, samenwerkend leren. Daarnaast het vormgeven van een lerende organisatie waarbij leerkrachten meer gebruik maken van elkaars deskundigheid en leren van elkaar, meer groepsdoorbrekend werken.

De scholen stellen zelf prioriteiten welk van bovenstaande aandachtsgebieden meer de aandacht krijgen.

Een onderdeel van het schoolplan is het jaarplan. Aan het einde van elk schooljaar evalueert de directeur dit jaarplan en past het vervolgens zo nodig voor het volgende jaar aan. Zo blijft ook dit plan een dynamisch plan.

4.4.2 Schoolondersteuningsprofiel

Alle scholen hebben in het kader van Passend Onderwijs een schoolondersteuningsprofiel. Dit profiel beschrijft de mogelijkheden die een school ziet voor de opvang van leerlingen met verschillende onderwijsbehoeften. Welke onderwijsbehoeften kan een school eventueel met ondersteuning bieden? Welke leerlingen zullen een plaats moeten krijgen op de SBO of SO school?

In 2016 is door het samenwerkingsverband Westland (SPOW) gekozen voor een nieuw instrument om de ondersteuningsmogelijkheden per school in kaart te brengen. Dit instrument is Perspectief op School.

4.4.3 PCPOW kenniskringen

PCPOW hecht waarde aan het leren van elkaar. Er zijn nu zeven kenniskringen actief.

Het doel van de kenniskringen is het uitwisselen van ervaringen met collega's van andere scholen over een bepaald vakgebied. Deze uitwisseling moet ertoe bijdragen dat de schoolontwikkeling op de diverse scholen versterkt wordt.

De zeven kenniskringen zijn:

- Groep 1-2
- Rekenen
- Taal/lezen
- Interne begeleiding
- ICT
- Begaafdheid
- Gedrag

In november 2016 is besloten ook te starten met de kenniskring Wetenschap & Technologie. De eerste bijeenkomst staat gepland voor januari 2017.

4.4.4 Opleiding bewegingsonderwijs

Omdat de bevoegdheid bewegingsonderwijs geen onderdeel uitmaakt van het Pabo-diploma zijn startende leerkrachten niet bevoegd deze lessen te verzorgen.

PCPOW heeft in het schooljaar 2014-2015 voor belangstellenden deze cursus op de locatie Diamant SMS bovenschools aangeboden. De opleiding duurt 1,5 jaar. Er volgden 12 leerkrachten deze opleiding. In juni 2016 hebben deze 12 leerkrachten hun bevoegdheid bewegingsonderwijs behaald. Dit betekent dat op alle scholen van PCPOW de gymnastieklessen door bevoegde en bekwaame leerkrachten worden gegeven.

4.4.5 Wetenschap en technologie

PCPOW heeft met de gezamenlijke besturen in het Westland een convenant gesloten. Tijdens een directeurenberaad en vervolgens tijdens een informatiebijeenkomst bij Koppert Cress is de waarde van onderzoekend en ontwerpend leren onder de aandacht gebracht. Verschillende scholen sluiten aan bij dit traject. Vanuit de scholen volgen vier leerkrachten het komende jaar de opleiding Onderwijskundig coördinator wetenschap en technologie. Het doel is om techniek en wetenschap een plaats te geven in het onderwijsaanbod, waarbij de coördinator voorwaarden schept voor de collega's om kwalitatief goede technieklessen te kunnen geven en te verzorgen. Tevens is het ontwikkelen van een eigen schoolvisie een doel.

4.4.6 Cultuuronderwijs

Dertien scholen van PCPOW zijn gestart met het aanbod van Cultuurweb. Doel is de leerlingen meer in aanraking te laten komen met cultuur en het cultuuronderwijs te professionaliseren. Om een goede doorgaande lijn in de scholen te implementeren, hebben ondertussen 14 leerkrachten de opleiding interne cultuur coördinator gevolgd.

4.4.7 Scholingsplannen

In de scholingsplannen zien we dat teamscholing een belangrijke plaats heeft. De reden is dat deze scholing steeds meer als het middel tot onderwijsvernieuwing wordt gezien. De scholen maken daarnaast steeds meer gebruik van expertise binnen de eigen school. Voorbeelden hiervan zijn ICT'ers die een interne training aanbieden of eigen specialisten die een studiedag of deel hiervan voor hun rekening nemen. Het is een goede ontwikkeling dat scholen meer gebruik maken van de aanwezige deskundigheid.

4.5 **Onderwijsinspectie**

PCPOW stelt zich ten doel dat alle scholen het basisarrangement ontvangen. In het jaar 2016 hebben zes scholen een bezoek van de onderwijsinspectie ontvangen. De inspectie heeft de scholen beoordeeld volgens het nieuwe toetsingskader. De conclusie is dat de kwaliteit van het onderwijs op deze zes scholen op alle onderdelen ruim voldoende of zelfs goed is. Geen enkele indicator is met een onvoldoende beoordeeld. Opvallend is dat deze zes scholen op 50% tot 75% van de indicatoren met een goed beoordeeld zijn.

Omdat de overige scholen van PCPOW tijdens de vorige bezoeken ook met een voldoende beoordeeld zijn, betekent dit dat alle scholen van PCPOW een basisarrangement hebben.

Tabel 12: Beoordelingen inspectie

	DIA	KJS	WEG	KOM	REH	KAM
Datum onderzoek:	8 april	16 juni	13 juni	23 juni	26 september	16 december
Onderwijsresultaten						
1.1 Cognitieve eindresultaten		voldoende	voldoende	voldoende	voldoende	voldoende
1.2 Sociale leerresultaten					goed	
Onderwijsproces						
2.1 Aanbod	goed	goed				
2.2 Zicht op ontwikkeling	goed	goed	goed	voldoende	goed	voldoende
2.3 Didactisch handelen	voldoende	voldoende	goed	goed	voldoende	goed
2.4 Ondersteuning	voldoende	goed	goed	goed		goed
Schoolklimaat en veiligheid						
3.1 Schoolklimaat	goed	voldoende	goed	goed		goed
3.2 Veiligheid	goed	goed	goed	goed	goed	goed
Kwaliteitszorg en ambitie						
4.1 Evaluatie en verbetering	voldoende	goed	voldoende	voldoende	goed	goed
4.2 Kwaliteitscultuur	goed	goed	goed	voldoende	goed	goed
4.3 Verantwoording / dialoog	voldoende					

4.6 Resultaten eindtoetsen

PCPOW streeft ernaar dat scholen een voldoende score behalen. Tot 2013 scoorde gemiddeld 5 scholen jaarlijks een onvoldoende. Het streven is dit te beperken, waarbij opgemerkt moet worden dat er altijd een keer een minder jaar kan zijn. We zijn erin geslaagd het aantal onvoldoende tot een minimum te beperken.

4.6.1 Centrale eindtoets

Tabel 13: Resultaten van de afgelopen 4 jaar

1	2	3	4	5
School	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016
PIE	-	+	+	++
HOE	-	-	+	+
KOM	+	+	+	+
ICH	-	+	+	+
REH	++	++	+	++
DGO	+	+	+	+
IMM	-	+	+	+
OUV	+	+	+	+
PWL	++	-	++	+
KJS	++	+	+	+
PMS	+	-	+	+
WEG	+	-	+	++
KAM	-	-	+	+
PWG	+	+	+	-

- onvoldoende

+ voldoende

++ goed

Een school die de afgelopen drie jaar minimaal één keer een voldoende heeft behaald, krijgt van de schoolinspectie het predicaat voldoende.

Een school die drie jaar achtereen een onvoldoende behaalt, krijgt van de inspectie het predicaat zwak of zeer zwak. Zoals in de kolommen 2, 3, 4 en 5 te lezen is, hebben alle scholen van PCPOW een voldoende beoordeling gekregen van de schoolinspectie. Geen enkele school heeft drie achtereenvolgende jaren een onvoldoende gescoord. In 2015-2016 heeft één school een onvoldoende score behaald voor de centrale eindtoets.

4.6.2 Resultaten van de centrale eindtoetsen 2016

De inspectie beoordeelt de scholen aan de hand van één van de volgende toetsen: Cito, IEP en Route8.

De scholen van PCPOW is de ruimte gegeven zelf een keuze te maken uit een van de toetsen.

Tabel 14: Centrale eindtoets Cito 2016

	Gewichten	Ondergrens	Gemiddelde	Bovengrens	Schoolscore	
PWG	2 %	534,9	536,9	538,9	530,4	-
REH	22 %	531,8	533,8	535,8	537,0	++
DGO	3 %	534,8	536,8	538,8	536,3	+
KJS	4 %	534,6	536,6	538,6	536,3	+

Tabel 15: Centrale eindtoets IEP 2016

	Gewichten	Ondergrens	Gemiddelde	Bovengrens	Schoolscore	
PIE	4 %	79,4	81,4	83,4	84	++
HOE	20 %	76,9	78,9	80,9	77	+
KOM	6 %	79,1	81,1	83,1	81,3	+
PMS	12 %	78,2	80,2	82,2	82	+
WEG	10 %	78,5	80,5	82,5	83	++
KAM	5 %	79,0	81,0	83,0	80	+

Tabel 16: Centrale eindtoets Route 8 2016

	Gewichten	Ondergrens	Gemiddelde	Bovengrens	Schoolscore	
OUV	13 %	195,0	203,0	211,0	204,2	+
IMM	11 %	196,2	204,2	212,2	203,2	+
PWL	7 %	199,0	207,0	215,0	206,0	+
ICH	19 %	191,4	199,4	207,4	206,5	+

Toelichting:

- Het percentage gewichtenleerlingen bepaalt de norm. Gewichtenleerlingen zijn leerlingen van laagopgeleide ouders en/of ouders afkomstig uit een niet-westers land.
- Een school die onder de ondergrens scoort ontvangt een onvoldoende beoordeling (-).
- Een school die boven de bovengrens scoort heeft dat jaar een excellente score behaald (++)

4.6.3 Conclusie

Het afgelopen schooljaar 2015-2016 hadden op één na alle scholen van PCPOW een voldoende of hoger behaald.

4.7 Opleidingsschool

Voor de opleidingsschool is een nieuw 'Opleidingsplan 2016-2020' geschreven waarin gekozen is voor een drietal thema's:

- samen opleiden
- samen professionaliseren
- samen onderzoeken

De genoemde thema's zijn uitgewerkt in activiteiten voor de komende jaren.

Een van de activiteiten die heeft plaatsgevonden is de 'pestpreventiedag' voor derdejaars studenten. Op de basisschool hebben studenten uitleg gekregen over twee pestpreventieprogramma's en hebben zij de praktische uitvoering gezien. Als voorbereiding op de 'pestpreventiedag' heeft een collega uit het werkveld een training op de pabo verzorgd.

Voor de startende leraren en invallers is een begeleidingsprogramma geschreven met als doel het bieden van persoonlijke en professionele ondersteuning bij de start. Activiteiten worden zowel op schoolniveau als bovenschools georganiseerd.

De opbrengsten van de professionele leergemeenschappen in het project Samen Leren (versterking van de samenwerking tussen pabo Inholland en de opleidingsschool) vinden hun weg naar de basisscholen en het curriculum van de pabo.

Stichting Octant te Pijnacker is per 1 november als nieuwe partner van de opleidingsschool aangesloten.

4.8 Lerarenbeurs (masteropleidingen)

Dit jaar hebben twee directeurs de master educational leadership met succes afgerond. Deze opleiding is een verdieping op de schoolleidersopleiding en duurt 2 jaar. Eén directeur heeft de opleiding Schoolleider Vakbekwaam met goed gevolg afgerond. Daarnaast hebben twee startende directeurs het eerste jaar van de schoolleidersopleiding afgerond.

In 2016 hebben drie medewerkers de tweejarige opleiding in het kader van de lerarenbeurs afgerond. Drie medewerkers zijn gestart met het tweede jaar. Vier medewerkers zijn met hun eerste jaar begonnen. Zes van deze zeven leerkrachten maken gebruik van het VierSlagLeren, een werkwijze waarbij een startende en een ervaren leerkracht samen een master volgen, waarbij er extra subsidie is voor de ervaren leerkracht om de startende leerkracht te begeleiden.

Deze lerarenbeurs wordt beschikbaar gesteld door het ministerie in het kader van kwaliteitsverbetering en professionalisering van leerkrachten (Actieplan LeerKracht).

De studies hebben het niveau van een HBO-master. De gekozen masteropleidingen zijn: Special Educational Needs, Onderwijswetenschappen en Leren en innoveren.

Tabel 17: Lerarenbeurs

	afgerond	2 ^e jaar vervolg	1 ^e jaar gestart
2016	3	3	4
2015	3	3	3
2014	4	3	1
2013	4	5	5
2012	7	4	6
2011	26	2	10
2010	2	9	19

4.9 Vastgestelde regelingen en documenten

In 2016 zijn de volgende regelingen en beleidsplannen na verkregen positief advies c.q. instemming van de GMR vastgesteld:

- Begroting PCPOW 2016
- Veiligheidsplan
- Regeling stimulering innovatieve projecten
- Regeling sociale media
- Klokkenluidersregeling
- Bestuursformatieplan PCPOW 2016-2017

4.10 Klachten bij college van bestuur

In 2016 zijn er enkele situaties geweest waarbij het college van bestuur betrokkenheid moest tonen.

- Een ouder heeft per e-mail zijn correspondentie met een school toegestuurd. Hierin werd ongenoegen geuit over een kwestie rond informatievoorziening rond een echtscheiding. De kwestie is niet uitgemond in een klacht.
- Een vergelijkbare situatie deed zich voor op een andere school. Hier betrof het pestgedrag in de klas. Ook dit resulteerde niet in een formele klacht.
- Een ouderpaar heeft een klacht ingediend tegen een school i.v.m. slap optreden bij pesten van hun zoon. Conform de klachtenprocedure zijn alle partijen gehoord en heeft het CvB een oordeel gegeven over de klacht. Hierop is geen reactie gekomen van de ouders.
- Een klacht betrof een leerling in het sbo die niet langer naar school kwam omdat moeder zich niet kon vinden in een toelaatbaarheidsverklaring van het samenwerkingsverband SPOW en een plek op een reguliere basisschool opeiste. Deze slepende klacht was gericht tegen SPOW en is op 9 december behandeld door de geschillencommissie. PCPOW was hier dus zijdelings bij betrokken. De geschillencommissie heeft geadviseerd enkele procedurele aspecten aan te passen en een onafhankelijk tweede advies te laten opstellen. Het bestreden bezwaar blijft echter in stand.
- In de tweede helft van 2016 moest het college van bestuur overgaan tot het voornemen tot verwijdering van een leerling. Dit betrof een leerling die wegens agressief gedrag niet langer handhaafbaar was. Allerlei gesprekken over de beste vervolgroute hebben dit voornemen omgeven. Eind 2016 speelde de kwestie nog, maar was er wel een begin van een oplossing (kennismaking op een school voor speciaal onderwijs). Het voornemen tot verwijdering kon worden ingetrokken.
- In één kwestie is het college van bestuur geïnformeerd over een situatie waarbij het verwijt was dat de school een onvoldoende passend aanbod bood voor een leerling. De ouder heeft de melding echter snel ingetrokken.
- Onze externe vertrouwenspersoon heeft in 2016 driemaal contact met het college van bestuur opgenomen. Het ging om de melding dat zij was geconsulteerd door ouders over kwesties, w.o. een informatieve vraag over regelgeving en informatievoorziening inzake een echtscheiding.

4.11 ICT

Op het gebied van ICT staat binnen PCPOW de komende jaren de vraag centraal staan hoe we ICT kunnen inzetten in het kader van *personalised anytime anywhere use and learning* en de *21st century skills*. Dit betekent dat we het afgelopen jaar bezig zijn geweest dit bovenschools te faciliteren. Concreet zijn de volgende punten gerealiseerd:

- a. **Infrastructuur:** Er is een nieuw contract afgesloten met een netwerkbeheerder voor alle PCPOW scholen. Uit verschillende aanbieders hebben we een keuze gemaakt voor Heutink ICT, die de afgelopen 4 jaar ook het beheer verzorgde.
Het nieuwe contract voorziet in de mogelijkheid los van de schoolserver te werken, oftewel *anytime anywhere learning*. Bovendien biedt de leeromgeving de mogelijkheid gepersonaliseerd programma's aan de leerlingen aan te bieden.
- b. **Hardware:** Er is centraal hardware ingekocht. Opvallend is dat we voor het eerst Chromebooks hebben ingekocht. Dat zijn laptops, waarmee niet meer via een server gewerkt kan worden, maar uitsluitend met software, die via internet beschikbaar is.
Het beheren van de Chromebooks besteden we uit aan een externe partij, maar als PCPOW zijn we wel eigenaar van deze Google beheeromgeving.
- c. **Software:** Om het flexibel inzetten van devices mogelijk te maken moet de opslag van data niet op het device of een server plaatsvinden. Dit faciliteren we ook met een Microsoft Office 365 omgeving.
Alle scholen maken sinds begin schooljaar 2016-2017 gebruik van de PCPOW omgeving, waardoor alle scholen nu een omgeving hebben, waarin documenten in de cloud opgeslagen kunnen worden. Ook hebben alle medewerkers een Office365 pcpow.nl emailadres.

Naast deze ontwikkelingen in het kader van het strategisch beleidsplan zijn er op ICT gebied ook andere zaken gerealiseerd, zoals:

- Het meedenken over de ICT voorzieningen voor de nieuwe CBS De Blinkerd;
- Het geven en regelen van enkele cursussen, bijvoorbeeld over ESIS voor startende leerkrachten;
- Het organiseren van workshops voor de ICT coördinatoren.
- Het voortzetten van de netwerkbijeenkomsten met de ICT-coördinatoren;
- Het fungeren als vraagbaak voor de scholen betreffende ICT-zaken.

5. Huisvesting

De nieuwbouw van de brede school **Pieter van der Plasschool** te Wateringen (inclusief peuterspeelzaal Kidsvilla Okidoki en BSO Zon!) is bij de start van het nieuwe schooljaar in september in gebruik genomen. Wethouder Marga de Goeij verrichtte de opening.

In 2016 is hard gewerkt aan het definitieve ontwerp van **De Blinkerd** (de nieuwbouw van de gefuseerde **Ichthusschool en Immanuëlschool**). De bouwvergunning kon tijdig worden aangevraagd. Als aannemers zijn geselecteerd: Weboma, Wateringen (bouw), V+R techniek, Monster (elektra) en De Jong Groep, Schiedam (werktuigbouw). De start van de bouw is begin 2017.

Medio 2016 werd bekend dat de nieuwbouw van **De Hoeksteen** in Honselersdijk in de vertraging is terecht gekomen. Een belangrijke partner in de herontwikkeling van het centrumplan heeft nieuwe wensen op tafel gelegd, waardoor het gehele plan opnieuw tegen het licht wordt gehouden. De vertraging is aanleiding geweest voor de school om de niet gebruikte noodlokalen bij voorbaat te slopen. Dit is uitgevoerd in de eerste week van 2017.

Op basis van de leerlingprognose heeft **De Kameleon** in 's-Gravenzande toestemming gekregen om uit te breiden met drie permanente lokalen. De ambitie is om in deze aanpassing ook de ruimte voor kinderopvang Okidoki mee te nemen. Hiertoe hebben enkele architecten een voorstel op tafel gelegd. Als het meest aansprekende voorstel is gekozen voor het plan van STOOM uit Delft. Intussen is de gemeente Westland bezig met het uitwerken van een nieuw Integraal Huisvestingsplan. Zeer waarschijnlijk worden daar besluiten genomen over de renovatie van bestaande gebouwen en de bouwkundige facilitering van IKC-vorming. Het project-Kameleon komt dan mogelijk voor beide aspecten in aanmerking. Dit is van invloed op de uiteindelijke omvang van de bouwactiviteiten.

6. Financieel beleid

6.1 Financiële positie op balansdatum

Onderstaand treft u de balans aan per 31 december 2016. De balans is een momentopname van de vermogensstructuur van een organisatie. Hierna vindt u een overzicht van de financiële situatie op 31 december 2016 in vergelijking met de situatie van een jaar daarvoor. Na de balans volgt een korte toelichting op de belangrijkste wijzigingen in de balans.

Tabel 15: Balans per 31 december 2016

Activa per 31 december	2016	2015	verschil	Passiva per 31 december	2016	2015	verschil
Materiële vaste activa	3.335.331	3.344.886	-9.555	Eigen vermogen	8.138.467	8.092.507	45.960
Financiële vaste activa	-	710.540	-710.540	Voorzieningen	3.832.893	3.606.384	226.509
Vorderingen korte termijn	1.529.513	1.208.341	321.172	Egalisatierekening	7.948	12.223	-4.275
Liquide middelen	9.443.907	10.781.151	-1.337.244	Kortlopende schulden	2.329.443	4.333.804	-2.004.361
	14.308.751	16.044.918		<i>Totale passiva</i>	14.308.751	16.044.918	

De materiële vaste activa zijn van € 3.345.000 ultimo 2015 afgenomen met € 10.000 tot € 3.335.000 ultimo 2016. Deze afname is het gevolg van:

- € 697.000 investeringen,
- € 562.000 afschrijvingen,
- € 145.000 desinvesteringen.

De investeringen kunnen worden verdeeld in:

- € 66.000 gebouwen en terreinen (betreft zonnepanelen),
- € 475.000 inventaris,
- € 156.000 leermiddelen.

De financiële vaste activa zijn in 2016 afgenomen met € 711.000 tot nihil. Deze daling is het gevolg van lossing van € 700.000 obligaties en € 11.000 koersverlies.

De vorderingen op korte termijn zijn van € 1.208.000 per 31 december 2015 toegenomen met € 321.000 tot 1.529.000 ultimo 2016. De toename is voornamelijk het gevolg van het saldo van de volgende mutaties:

- Vordering € 170.000 op de gemeente inzake voorgeschoten huisvestingsinvesteringen nieuwbouw.
- Een hogere vordering van € 60.000 op OCW wegens nog te ontvangen bekostiging asielzoekers.

De liquide middelen zijn met € 1.337.000 afgenomen. Deze afname is vooral het gevolg van:

- € 700.000 lossing van obligaties (toename van de liquiditeit),
- € 2.100.000 afname van de schuld aan de gemeente wegens het realiseren van de nieuwe Pieter van der Plasschool (afname van de liquiditeit).

Passiva

Het eigen vermogen is het afgelopen boekjaar toegenomen met € 45.000. Deze toename is het gevolg van het behaalde resultaat over 2016. Bij de analyse van de resultatenrekening is een toelichting over het behaalde resultaat te lezen.

De voorzieningen zijn toegenomen met € 227.000. Deze toename is voornamelijk veroorzaakt door toename van de huisvestingsvoorziening met € 224.000 en een toename van de personele voorziening inzake jubilea met € 3.000.

Voor het buitenonderhoud, dat de schoolbesturen met ingang van 2016 zelf moeten bekostigen, mag geen inhaaldotering aan de voorziening plaatsvinden. Dat betekent dat middels jaarlijkse doteringen de voorziening op peil gebracht moet worden met het meerjarenonderhoudsplan.

De kortlopende schulden zijn van € 4.334.000 ultimo 2015 afgenomen met € 2.004.000 tot € 2.329.000 ultimo 2016. Deze afname is voornamelijk toe te schrijven aan een saldo van:

- € 2.100.000 minder schuld aan gemeente wegens nieuwbouw van de Pieter van der Plasschool
- € 217.000 hoger crediteurensaldo
- € 89.000 lagere schuld loonheffing en premies sociale verzekeringen
- € 45.000 hogere reservering vakantiegeld
- € 74.000 lagere overige schulden en overige overlopende passiva

Analyse resultaat

Voor het verslag jaar 2016 werd een negatief resultaat begroot van € 514.000. Het werkelijke resultaat 2016 bedroeg € 46.000 winst en is dus € 560.000 positiever dan begroot.

Het resultaat over het boekjaar 2015 bedroeg € 97.000 negatief. In de navolgende paragraaf treft u een vergelijking aan met en een specificatie van de belangrijkste verschillen tussen het verslagjaar 2016, begroting 2016 en het vorige boekjaar 2015.

Onderstaande tabel toont een vergelijking tussen de staat van baten en lasten 2016 ten opzichte van de begroting 2016 en ten opzichte van de gerealiseerde baten en lasten van het kalenderjaar 2015.

Tabel 16: Staat van baten en lasten

Staat van baten en lasten	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil	Realisatie 2015	Vershil
Baten					
Rijksbijdragen OCW	20.579.805	19.812.834	766.971	18.877.501	1.702.304
Overige overheidsbijdragen	277.626	92.433	185.193	64.877	212.749
Overige baten	1.203.893	902.823	301.070	1.019.936	183.749
Totaal baten	22.061.324	20.808.090	1.253.234	19.962.314	2.099.010
Lasten					
Personele lasten	17.720.689	17.231.403	489.286	16.571.146	1.149.543
Afschrijvingen	562.066	585.653	-23.587	557.699	4.367
Huisvestingslasten	2.018.709	1.966.715	51.994	1.565.283	453.426
Overige instellingslasten	1.753.738	1.609.121	144.617	1.458.509	295.229
Totaal lasten	22.055.202	21.392.892	662.310	20.152.637	1.902.565
Saldo baten en lasten	6.122	-584.802	590.924	-190.323	196.445
Financiële baten en lasten	39.838	71.250	-31.412	92.694	-52.856
Nettoresultaat	45.960	-513.552	559.512	-97.629	143.589

Vergelijking realisatie 2016 met de begroting 2016

Het gerealiseerde resultaat is € 560.000 hoger dan het begrote resultaat. De belangrijkste verschillen worden hierna toegelicht.

Inkomsten

De werkelijke rijksbijdragen OCW waren € 767.000 hoger dan begroot. Deze extra inkomsten werden voornamelijk veroorzaakt door

- € 133.000 extra inkomsten voor asielzoekers en vreemdelingen,
- € 157.000 hoger dan begrote groeitellingen (personeel € 108.000, materieel € 49.000),
- € 228.000 meer ontvangen middelen van het samenwerkingsverband,
- € 125.000 wegens indexeringen.

De overige overheidsbijdragen waren € 185.000 hoger dan begroot. Deze hogere inkomsten zijn voornamelijk het gevolg van het organiseren van de Westlandse Schakelklassen waarvoor € 154.000 subsidie werd ontvangen. Daarnaast viel de klokuurvergoeding gymnastiek voor de Pieter van der Plasschool hoger uit dan begroot.

De overige baten waren € 301.000 hoger dan begroot. De belangrijkste posten die dit verschil veroorzaken zijn:

- € 278.000 resultaat Eigen Risicodragerschap Vervangingen,
- € 35.000 hogere inkomsten uit huur en medegebruik o.a. wegens fusie SBO-scholen;

Uitgaven

De personele uitgaven overschrijden de begroting met € 489.000. Dit betreft voornamelijk een saldo van € 230.000 niet begrote loonkosten voor de schakelklassen en hogere dan begrote loonkosten.

De afschrijvingslasten zijn € 24.000 lager dan begroot. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door medio het jaar gedesinvesteerde activa. De scholen die de afgelopen jaren nieuwe huisvesting hebben betrokken of zijn verhuisd hebben hun activastaat nagelopen op aanwezigheid van meubilair en leermiddelen.

Niet meer aanwezige activa zijn gedesinvesteerd. Deze desinvesteringen hebben een boekverlies tot gevolg van € 94.000 dat is verwerkt onder de overige instellingslasten.

De huisvestingslasten zijn € 51.000 hoger uitgevallen dan begroot. De grootste afwijkingen binnen deze rubriek zijn:

- € 21.000 hogere lasten voor huur en medegebruik die voor € 12.000 zijn toe te schrijven aan de schakelklassen,
- € 51.000 hogere kosten voor klein onderhoud,
- € 17.000 hoger dan begrote energielasten,
- € 29.000 hoger dan begrote schoonmaaklasten,
- € 75.000 lager dan begroot tuinonderhoud.

De overige instellingslasten zijn € 145.000 hoger dan begroot. Dit verschil is o.a. te verklaren door:

- € 118.000 hogere uitgaven voor leermiddelen,
- € 56.000 lagere administratie en beheerslasten (mutaties schoolbankrekeningen € 46.000 lager),
- € 84.000 hogere "overige" overige lasten, w.o. € 94.000 niet begrote desinvesteringlasten.

Financiële baten en lasten

De financiële baten zijn € 31.000 lager dan begroot. Dit is het gevolg van een saldo van € 18.000 minder ontvangen rentebaten en € 13.000 hogere rentelasten en bankkosten waaronder € 11.000 koersverlies van obligaties is verwerkt.

Vergelijking realisatie 2016 met vorig boekjaar 2015

Ten opzichte van 2015 is het resultaat in 2016 toegenomen met € 144.000 tot een positief resultaat van € 46.000.

Hieronder volgt een korte analyse van de verschillen:

Inkomsten

De Rijksbijdragen OCW zijn met € 1.702.000 toegenomen. Deze toename is voornamelijk veroorzaakt door:

- Indexering van de Rijksbijdrage OCW van € 625.000, o.a. ter dekking van de salarisverhoging,
- Hogere groeibekostiging personeel en materieel in 2016 t.o.v. 2015 € 87.000.
- De fusie van SBO De Windroos met de SBO De Boemerang waardoor er ten opzichte van 2015, 7 maanden circa € 600.000 extra inkomsten werden ontvangen.
- € 325.000 hogere inkomsten van het samenwerkingsverband wegens hogere basisbekostiging, hogere vergoeding voor het SBO wegens 1 februaritelling en incidentele vergoedingen.

De overige overheidsbijdragen stegen met € 213.000. Deze stijging komt voor € 154.000 door de schakelklassen, € 49.000 inzake de Brede Buurtschool Heenweg en extra inkomsten wegens klokuurvergoedingen gymzaal.

De overige baten zijn in 2016 circa € 184.000 hoger. De belangrijkste veroorzakers van deze stijging zijn:

- Hogere inkomsten huur en medegebruik € 30.000.
- Geen premiedifferentiatie VVF in 2016, een vermindering van € 18.000.
- € 233.000 hogere bate wegens Eigen Risico Dragerschap vervangingen.
- € 60.000 minder inkomsten voor rugzakjes cluster 1 en 2, overige subsidies en minder "bij"-mutaties op de schoolbankrekeningen.

Uitgaven

De personele uitgaven zijn met € 1.150.000 gestegen ten opzichte van 2015. Dit betreft een saldo van

- € 1.175.000 hogere uitgaven voor brutolonen,
- € 208.000 hogere uitgaven voor sociale lasten,
- € 18.000 hogere pensioenpremie,
- € 389.000 lagere afdracht Vervangingsfonds,
- € 54.000 lagere afdracht participatiefonds,
- € 29.000 lagere dotatie aan de personele voorziening jubilea,
- € 307.000 minder ontvangen uitkeringen UWV en Vervangingsfonds,
- € 85.000 lagere uitgaven inzake overige personele lasten.

Tabel 17: Personele lasten

	2016 volgens jaarrekening			2015 volgens jaarrekening			verschil
	Bruto loon	sociale lasten	pensioen	Bruto loon	sociale lasten	pensioen	
Bruto lonen	13.651.590			12.476.660			1.174.930
Participatiefonds	438.044			492.283			-54.239
Vervangingsfonds	31.838			421.319			-389.481
Sociale lasten		1.849.658			1.641.919		207.739
Pensioenpremie			1.526.156			1.507.739	18.417
Totaal volgens jaarrekening	14.121.472	1.849.658	1.526.156	13.390.262	1.641.919	1.507.739	957.366

De afschrijvingen zijn met € 4.000 toegenomen ten opzichte van 2015. Dit is per saldo het gevolg van investeringen in gebouwen (zonnepanelen), € 8.000 hogere afschrijving en € 4.000 lagere afschrijving leermiddelen.

De huisvestingslasten zijn gestegen met € 453.000. Deze stijging is voornamelijk veroorzaakt door:

- Hogere dotatie aan de onderhoudsvoorziening in verband met het buitenonderhoud dat met ingang van 2015 voor rekening van de schoolbesturen komt. Tegenover deze hogere dotatie staat ook een hogere materiële bekostiging. De dotatie aan de onderhoudsvoorziening is van € 641.000 in 2015 toegenomen met € 64.000 tot € 705.000 in 2016.
- Stijging van het klein onderhoud en exploitatie gebouwen van € 135.000 wegens eigen wensen van de school bij nieuwbouw en opknapbeurten die het meerjarenonderhoudsplan overstegen.
- Toename van de lasten voor energie en water van € 72.000 ten opzichte van 2015. Het is niet vast te stellen of deze toename vooral te danken is aan een relatief koude winter of afrekening van te lage bevoorschottingen in 2015.
- De schoonmaakkosten namen toe met € 53.000, deels door de gefuseerde SBO die in 2016 voor een heel jaar meetelde in de cijfers; door de schakelklassen en door de jaarlijkse indexering.
- Het tuinonderhoud nam toe met € 98.000. Dit betroffen investeringen in (groene) schoolpleinen die grotendeels ook waren gesubsidieerd.

De overige instellingslasten zijn € 295.000 hoger dan in 2015.

De belangrijkste veroorzakers hiervan zijn de hogere uitgaven voor leermiddelen(€ 169.000).

Bijzondere activiteiten, o.a. door de schakelklassen, veroorzaakten een toename van € 46.000 en de "overige" overige lasten namen toe met € 98.000, voornamelijk door € 94.000 boekverlies wegens desinvesteringen van leermiddelen en meubilair.

Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten zijn met € 53.000 gedaald ten opzichte van 2015. Deze daling is het gevolg van de lage rentestand en de lossing van obligaties waarvoor in voorgaande jaren nog een redelijke rente werd ontvangen.

Investerings en financieringsbeleid

Vanwege de gunstige liquiditeit worden de investeringen uit eigen middelen voldaan. Het beleid is dat als in enig jaar of maand een te groot beslag op de liquiditeit plaatsvindt een spreiding in de aanschaf van nieuwe investeringen wordt aangebracht. De investeringen worden bewaakt vanuit de liquiditeitsbegroting en zijn afgestemd vanuit een in de meerjarenbegroting opgenomen financieel perspectief.

6.2 Continuïteitsparagraaf

Elk jaarverslag dient een paragraaf te bevatten waarin relevante zaken worden gemeld die een relatie hebben met risicobeheersing. Enkele zaken zijn reeds in het voorgaande vermeld. In het nu volgende worden de aanvullende zaken beschreven. De meerjarencijfers in deze continuïteitsparagraaf gaan uit van de huidige (bekende) wet- en regelgeving. De realisatie zal in de toekomst altijd afwijken. De cijfers kunnen worden gebruikt worden om toekomstig beleid te formuleren. Er is door PCPOW geen opdracht gegeven aan de accountant om de meerjarenbegroting te beoordelen.

6.2.1 Financieel continuïteitstoezicht van de inspectie

Het financieel toezicht van de inspectie is met ingang van 23 september 2016 gewijzigd.

De set kengetallen die de inspectie gebruikt voor signaleringen m.b.t. continuïteitsrisico is in onderstaande tabel opgenomen. Deze kengetallen zijn nadrukkelijk geen normen waaraan voldaan moet worden.

Tabel 18: Kengetallen financieel toezicht inspectie met uitkomst PCPOW

	Primair onderwijs	Uitkomst PCPOW	
		Exclusief privaat vermogen	Inclusief privaat vermogen
Solvabiliteit 2 (eigen vermogen + voorzieningen) / totale passiva	< 0,30	2014: 0,70 2015: 0,63 2016: 0,77	2014: 0,78 2015: 0,73 2016: 0,84
Liquiditeit (current ratio) vlottende activa/kort vreemd vermogen	< 0,75	2014: 2015: 1,81 2016: 2,92	2014: 3,11 2015: 2,77 2016: 4,71
Huisvestingsratio (huisvestingslasten + afschrijvingen gebouwen en terreinen) / totale lasten	> 0,10	2014: 0,07 2015: 0,08 2016: 0,09	2014: 0,07 2015: 0,08 2016: 0,09
Weerstandsvermogen (eigen vermogen / totale baten)	< 0,05	2014: 0,21 2015: 0,20 2016: 0,18	2014: 0,42 2015: 0,40 2016: 0,37
Rentabiliteit (resultaat / totale baten)	3 - jarig < 0 2 - jarig < -0,05 1 - jarig < -0,10	2014: 0,00 2015: -0,00 2016: 0,00	2014: 0,00 2015: -0,00 2016: 0,00

Op basis van de indicatoren hoeft niet gevreesd te worden dat de continuïteit van de stichting in het geding is.

6.2.2 Kengetallen

In tabel 19 wordt de formatie getoond per 31 december 2016 en de formatiewijzigingen die afgeleid kunnen worden uit de meerjarenbegrotingen, waarbij rekening is gehouden met personeel dat met pensioen gaat en personeel dat moet afvloeien wegens lichte krimp van het aantal leerlingen.

Tabel 20 geeft de leerlingaantallen weer zoals de schooldirecteuren die inschatten. Deze inschattingen wijken af van de prognoses van de gemeente.

Tabel 19: Kengetal personele bezetting

Personele bezetting in FTE per 31 december	2016*	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
- Management / Directie	17	17	17	17	17	17	17	17	17
- Onderwijzend personeel	233	233	232	231	231	230	230	229	229
- Overige medewerkers	26	26	26	26	25	25	25	25	25
Totaal	276	276	275	274	273	272	272	271	271

* bron: YouForce

Bij de personele bezetting is er vanuit gegaan dat de bezetting van de directie op de scholen constant is: een vertrekkende directeur wordt door een directeur met ongeveer dezelfde betrekkingssomvang opgevolgd. Met mogelijke fusie van scholen is geen rekening gehouden.

Bij het OP is in bovenstaand overzicht rekening gehouden met personeel dat met pensioen gaat en personeel dat op basis van het licht krimpende leerlingaantal overbodig wordt.

De personeelsbezetting van het OOP is niet aangepast. Hier is alleen rekening gehouden met OOP'ers op de school die met pensioen gaan en niet worden vervangen omdat de financiële prognose van de school dat niet toestaat.

Tabel 20: Kengetal leerlingaantallen

Leerlingaantallen PO	2015	2016	2017*	2018*	2019*	2020*	2021*	2022*	2023*	2024*	2025*
onderbouw	1.801	1.829	1.817	1.819	1.807	1.764	1.746	1.746	1.478	1.751	1.749
bovenbouw	1.826	1.786	1.846	1.823	1.811	1.842	1.817	1.819	1.807	1.764	1.746
Totaal PO	3.627	3.615	3.663	3.642	3.618	3.606	3.563	3.565	3.555	3.515	3.495
SBO	284	286	286	286	286	286	286	286	286	286	286
Totaal Stichting	3.911	3.901	3.949	3.928	3.904	3.892	3.849	3.851	3.841	3.801	3.781

**prognose schooldirecteuren*

De hierboven getoonde leerlingaantallen zijn, als onderdeel van het begrotingsproces, ingeschat door de schooldirecteuren. Deze prognose laat krimp zien. Dit kan op termijn betekenen dat er misschien scholen moeten fuseren of dat er zelfs scholen gesloten moeten worden.

De collega schoolbesturen zitten met dezelfde problemen en in een aantal gevallen met kleinere scholen in een dorpskern. Het sluiten van een kleine school zal er toe leiden dat de leerlingen van die school over de resterende scholen worden verdeeld.

6.2.3 Meerjarenbegroting

6.2.3.1. Ontwikkelingen in de balans

De continuïteitsparagraaf dient m.i.v. het jaarverslag 2013 minimaal een 3 jarige prognose van de balans te bevatten. Op basis van de beschikbare gegevens zijn de geprognosticeerde balansen per 31-12-2017 tot en met 31-12-2024 opgenomen samen met het kasstroom overzicht en de kengetallen die de inspectie hanteert voor het financieel continuïteitsoverzicht. De toelichting op de belangrijkste posten volgt op de volgende pagina.

Tabel 21: Ontwikkelingen in de balans

Balans	31-12-2015	31-12-2016	31-12-2017*	31-12-2018*	31-12-2019*	31-12-2020*	31-12-2021*	31-12-2022*	31-12-2023*	31-12-2024*
Vaste Activa										
Materiële vaste activa	3.344.886	3.335.331	3.724.600	4.100.138	3.896.443	3.551.233	3.354.900	3.143.921	2.845.749	2.626.521
Financiële vaste activa	710.540	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal vaste activa	4.055.426	3.335.331	3.724.600	4.100.138	3.896.443	3.551.233	3.354.900	3.143.921	2.845.749	2.626.521
Vorderingen	1.208.341	1.529.513	1.382.278	1.405.814	1.429.821	1.454.307	1.479.283	1.504.759	1.530.745	1.557.250
Liquide middelen	10.781.151	9.443.907	8.783.133	8.034.351	8.715.179	8.581.187	8.854.362	8.831.639	9.687.329	9.727.315
Totaal Vlottende activa	11.989.492	10.973.420	10.165.411	9.440.165	10.144.999	10.035.494	10.333.645	10.336.398	11.218.074	11.284.565
Totaal activa	16.044.918	14.308.751	13.890.011	13.540.303	14.041.442	13.566.727	13.688.545	13.480.319	14.063.823	13.911.086
Passiva										
Eigen vermogen										
Algemene reserve (publiek)	3.222.286	3.684.036	3.057.697	2.859.139	2.832.367	2.888.151	3.054.491	3.161.485	3.296.305	3.414.268
Bestemmingsreserve (NOA)	323.486	-								
Bestemmingsreserve (0-meting)	387.637	274.860	238.675	203.267	172.957	144.798	117.151	89.808	65.222	46.473
Reserve privaat	4.159.097	4.179.571	4.195.421	4.211.271	4.227.121	4.242.971	4.258.821	4.274.671	4.290.521	4.306.371
Totaal eigen vermogen	8.092.507	8.138.467	7.491.793	7.273.677	7.232.446	7.275.920	7.430.463	7.525.964	7.652.048	7.767.112
Voorzieningen	3.606.384	3.832.893	4.059.557	3.930.658	4.474.216	3.976.363	3.923.639	3.619.912	4.077.232	3.809.531
Langlopende schulden	12.224	7.948	4.218	1.525	339	-	-	-	-	-
Kortlopende schulden	4.333.804	2.329.443	2.334.443	2.334.443	2.334.443	2.334.443	2.334.443	2.334.443	2.334.443	2.334.443
Totaal passiva	16.044.918	14.308.751	13.890.011	13.540.303	14.041.442	13.586.727	13.688.545	13.480.319	14.068.823	13.911.086

* prognose

Tabel 21 (vervolg)

Liquiditeit (kasstroomoverzicht)	2015	2016	2017*	2018*	2019*	2020*	2021*	2022*	2023*	2024*
Kasstroom uit operationele activiteiten:										
Saldo baten en lasten	-190.323	-187.978	-678.374	-249.816	-72.933	11.776	122.842	63.801	94.384	83.364
Aanpassingen voor:										
- afschrijvingen	557.699	679.472	561.206	617.187	670.495	684.210	650.833	614.179	589.672	567.728
- mutaties voorzieningen	383.734	226.509	226.664	-128.899	543.558	-497.853	-52.724	-303.727	457.420	-267.801
Verandering in vlottende middelen:										
- vorderingen	225.631	-321.172	147.235	-23.536	-24.006	-24.487	-24.976	-25.476	-25.985	-26.505
- kortlopende schulden	1.214.027	-2.004.361	5.000	0	0	0	0	0	0	0
Kasstroom uit bedrijfsoperaties:										
Ontvangen rente minus bankkosten	92.694	37.978	31.700	31.700	31.700	31.700	31.700	31.700	31.700	31.700
Kasstroom uit operationele activiteiten	2.283.462	-1.569.552	293.431	246.636	1.148.814	205.347	727.675	380.477	1.147.190	388.486
Kasstroom uit investeringsactiviteiten										
- Investerings in materiele vaste activa	-534.987	-669.917	-950.475	-992.725	-466.800	-339.000	-454.500	-403.200	-291.500	-348.500
- investeringen in financiële vaste activa	780.840	710.540	0	0	0	0	0	0	0	0
Kasstroom uit financieringsactiviteiten										
- aflossing langlopende schulden	-4.370	-4.275	-3.730	-2.693	-1.186	-339	0	0	0	0
Mutatie liquide middelen	2.524.945	-1.533.204	-660.774	-748.782	680.828	-133.992	273.175	-22.723	855.690	39.986
Kengetallen inspectie**										
Toezicht op de financiële continuïteit van onderwijsinstellingen	Signaleringswaarde PO	31-12-2016	31-12-2017*	31-12-2018*	31-12-2019*	31-12-2020*	31-12-2021*	31-12-2022*	31-12-2023*	31-12-2024*
Solvabiliteit 2 (Eigen vermogen + voorzieningen) / totale passiva	< 0,30	0,77	0,76	0,75	0,76	0,75	0,75	0,75	0,76	0,76
Liquiditeit (current ratio) (vlottende activa/ kort vreemd vermogen)	< 0,75	2,92	2,56	2,24	2,54	2,48	2,60	2,60	2,97	2,99
Huisvestingsratio (huisvestingslasten + afschrijvingen gebouwen en terreinen) / totale lasten	> 0,10	0,09	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08
Weerstandsvermogen (eigen vermogen/ totale baten)	< 0,05	0,18	0,15	0,14	0,14	0,14	0,15	0,15	0,16	0,16
Rentabiliteit (resultaat / totale baten)	3 jarig < 0 2 jarig < -0,05 1 jarig < -0,10	-0,00	-0,03	-0,01	-0,00	0,00	0,01	0,00	0,01	0,01

* prognose **exclusief privaat vermogen

Toelichting op de meerjarenbalans

ACTIVA

Materiële vaste activa

De boekwaarde van de activa neemt tot en met 2015 nog toe. Dit is voornamelijk toe te schrijven aan investeringen die gerelateerd zijn aan digitale ontwikkelingen. Na 2015 neemt de boekwaarde af als gevolg van de effecten van het dalende leerlingaantal. Omdat activa over meer jaren wordt afgeschreven is het effect van een dalend leerlingaantal op zijn vroegst na 3 jaar zichtbaar (de kortste afschrijvingstermijn van een substantieel deel van de activa).

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa bestaan uit de portefeuille met obligaties. Deze portefeuille is in het verleden zo samengesteld dat er ieder jaar een deel van de obligaties expireert. Wegens de lage rentestand zijn de afgelopen jaren geen nieuwe obligaties gekocht omdat het voordeliger was het geld liquide op een spaarrekening aan te houden. De rentestand is niet te voorspellen en daarom is in de meerjarenbalans alleen gekeken naar de expiratedata van de obligaties en zijn er geen obligatieaankopen opgenomen.

Vlottende activa

De vlottende activa bestaan uit kortlopende vorderingen en liquide middelen. Deze kortlopende vorderingen zijn nauwelijks te voorspellen en hangen nauw samen met de kortlopende schulden, waar bijvoorbeeld de crediteuren onder vallen. Er is rekening gehouden met het betaalritmeverschil van OCW, de overige vorderingen worden constant geacht. De berekening van de mutatie van de liquide middelen is terug te vinden in het tweede deel van tabel waar het kasstroomoverzicht staat weergegeven.

PASSIVA

Eigen vermogen

Het totale eigen vermogen kan, behoudens stelselwijzigingen, alleen muteren door middel van het behaalde resultaat. Aan het private vermogen wordt een deel van het resultaat toegekend dat wordt behaald met de financiële baten en lasten.

Het publieke vermogen is de sluitpost binnen de vermogensopstelling. Onder het kopje algemeen zijn enkele punten genoemd die van grote invloed kunnen zijn op het resultaat en dus op het eigen vermogen.

Bestemmingsreserve (NOA)

De in 2013 en 2014 ontvangen gelden als gevolg van het najaarsakkoord (NOA) zijn toegevoegd aan de bestemmingsreserves van de scholen. De scholen moesten voor eind april 2014 een plan indienen om deze middelen in de schooljaren 2014-2015 en/of 2015-2016 in te zetten. Van deze middelen resteert er per ultimo 2015 nog € 323.486 om in te zetten voor de periode januari t/m december. Middelen die voor augustus 2016 niet waren ingezet zijn toegevoegd aan de algemene reserves van de scholen.

Voorzieningen

Deze balanspost wordt vooral gevormd door de huisvestingsvoorziening waar het meerjarenonderhoudsplan aan ten grondslag ligt. Dit is het gevolg van een dotatie aan de voorziening die gebaseerd is op de huisvestingsvergoeding uit de VELO. De geraamde uitgaven zijn hoger. Met extra dotaties, zoals in het verleden in de praktijk voorkwamen, is bewust geen rekening gehouden omdat uit de praktijk blijkt dat het geplande onderhoud niet altijd noodzakelijk is en uitgesteld kan worden. Het verleden leert wel dat een dotatie die alleen gebaseerd is op het onderdeel

huisvestingsvergoeding uit de VELO te weinig is. De gebruikte data voor het achterliggende meerjarenonderhoudsplan zijn per december 2015 geactualiseerd.

Naast de onderhoudsvoorziening is er een voorziening jubileum onder deze post verwerkt. Sinds 2015 is er sprake van een nieuwe voorziening: de duurzame inzetbaarheidsvoorziening voor gespaarde uren van 56-plussers. Personeelsleden van 56+ kunnen melden hoeveel uren men wil sparen. Bij opname van gespaarde uren is men een eigen bijdrage verschuldigd. Er zijn nog geen aanmeldingen geweest waardoor deze voorziening nihil bedraagt.

Langlopende schulden

Onder de langlopende schulden is de subsidie-egalisatierekening voor investeringen opgenomen. Het opgenomen saldo valt jaarlijks vrij. De vrijval is gekoppeld aan de afschrijvingslasten van activa die met doelsubsidies zijn aangeschaft.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden zijn een sluitpost om de balans in evenwicht te houden bij een eventueel afrondingsverschil bij de bepaling van de andere balansposten.

Kengetallen inspectie

In de berekening van de kengetallen is het privaat vermogen buiten beschouwing gelaten. De kengetallen geven geen aanleiding tot een verscherpt financieel toezicht door de onderwijsinspectie.

6.2.3.2 Staat/Raming van baten en lasten

Tabel 22: Meerjarenstaat raming van baten en lasten

Begroting	Realisatie 2016	2017*	2018*	2019*	2020*	2021*	2022*	2023*	2024*	2025*	2026*
Inkomsten Rijk	20.579.805	20.624.578	20.443.324	20.525.445	20.532.018	20.546.889	20.461.639	20.387.716	20362.835	20.277.860	19.934.933
Inkomsten gemeente	277.626	224.930	86.820	86.820	86.820	86.820	86.820	86.820	86.820	86.820	86.820
Overige inkomsten	1.203.893	666.338	612.802	608.135	608.135	608.135	608.135	608.135	608.135	608.135	608.135
	22.061.324	21.505.847	21.142.946	21.220.400	21.226.973	21.241.844	21.156.594	21.082.671	21.057.790	20.972.815	20.629.888
Salariskosten	17.281.112	17.739.244	16.998.941	16.904.024	16.819.024	16.753.024	16.773.024	16.693.024	16.708.024	15.562.024	16.278.024
Overige personele lasten	439.577	665.476	602.976	589.976	589.976	589.976	589.976	589.976	589.976	589.976	589.976
Afschrijvingen	562.066	562.927	617.192	670.494	684.213	650.832	614.180	589.674	567.729	542.847	518.472
Huisvesting	2.018.709	1.730.084	1.667.213	1.670.399	1.665.545	1.668.730	1.659.173	1.659.173	1.653.257	1.650.071	1.650.981
Leermiddelen	766.395	746.380	726.380	726.380	724.380	724.380	724.380	724.380	724.380	724.380	724.380
Algemene kosten	987.343	740.110	780.060	732.060	732.060	732.060	732.060	732.060	732.060	732.060	732.060
Totale lasten	22.055.202	22.184.221	21.392.762	21.293.333	21.215.198	21.119.002	21.092.793	20.988.287	20.974.426	20.800.358	20.492.893
Saldo baten en lasten	6.122	-678.374	-249.918	-72.933	11.776	122.842	63.801	94.384	83.364	172.457	136.995
Financiële baten en lasten	39.838	31.700	31.700	31.700	31.700	31.700	31.700	31.700	31.700	31.700	31.700
Bedrijfsresultaat (-/- negatief)	45.960	-646.674	-218.116	-41.233	43.478	154.542	95.501	126.084	115.064	204.157	168.695

*In bovenstaande meerjarenraming van de staat van baten en lasten zijn de inkomsten en uitgaven berekend op basis van prijspeil oktober 2016.

Toelichting op de meerjarenraming van de staat van baten en lasten

Inkomsten

1. Rijk: zijn berekend op basis van de leerling-prognoses zoals vermeld onder 6.2.2.
2. Gemeente: gebaseerd op de huidige inkomsten.
3. Overig: deze inkomsten bestaan uit: premiebesparing ERD, projecten, verhuur, detachering, zwangerschapsuitkeringen en diversen. Voor de begroting zijn deze inkomsten constant verondersteld.

Uitgaven

1. Salariskosten, deze zijn gebaseerd op de huidige schoolbezetting, verminderd met personele mutaties die noodzakelijk zijn om de scholen financieel gezond te houden, rekening houdend met een minimale bezetting om verantwoord onderwijs te kunnen aanbieden.
2. Overige personele lasten: deze zijn tot en met 2018 beleidsrijk en daarna uit het voorgaande jaar overgenomen. De grootse posten betreffen scholing € 294.000 en inhuur expertise € 135.000. Er mag verondersteld worden dat hier nog op bespaard kan worden bij een dalend leerlingaantal, maar er zou ook sprake kunnen zijn dat, in enig jaar, bij het moeten sluiten van een school er sprake zal zijn van aanzienlijke extra kosten: juridische kosten, kosten van outplacement en begeleiding.
3. Afschrijvingen: deze kosten zijn berekend aan de hand van een 10-jaren investeringsplan, rekening houdend met de afschrijvingen van reeds aanwezige activa.
4. De kosten van huisvesting dalen mee met de verminderde vergoeding voor huisvestingsonderhoud uit de VELO. Hoewel er geen rekening is gehouden met minder schoolgebouwen, mag er wel verondersteld worden dat niet gebruikte lokalen worden uitgesloten van onderhoud en dat deze niet meer verlicht of verwarmd zullen worden.
5. Leermiddelen: deze uitgaven zijn ieder jaar grotendeels gelijk aan het voorgaande jaar. Deze kosten dalen niet evenredig met de daling van het aantal leerlingen, maar zouden wel meer kunnen dalen dan zoals ze nu in de meerjarenbegroting worden gepresenteerd.
6. De algemene kosten zijn afgeleid van het voorgaande jaar. Deze kosten zouden kunnen afnemen, maar niet evenredig met de daling van het aantal leerlingen omdat diverse uitgaven vast zijn, afhankelijk van personeel, aantal gebouwen en aantal BRIN-nummers.
7. De financiële baten en lasten zijn voor de komende jaren gelijk ingeschat. Op basis van het vermogen zouden de financiële baten moeten afnemen, maar er mag ook verondersteld worden dat de rente de komende 10 jaar niet zo laag blijft als nu.

6.2.4 Rapportage inzake interne risicobeheersings- en controlesysteem

Het interne risicobeheersings- en controlesysteem bestaat uit:

1. De planning- en controlecyclus: elk jaar wordt voor de komende tien jaren een begroting opgesteld waarin een tien jaren investeringsplan¹ en gebouwen onderhoudsplan is opgenomen. De begroting omvat ook de strategische doelstelling voor het komende jaar en de bijbehorende budgetten.
2. Periodieke strategische risicoanalyses.
3. De Letter of Representation: hierin wordt de betrouwbaarheid van de financiële rapportage expliciet door het verantwoordelijke management bevestigd.

¹ Het investeringsplan omvat alle geprognosticeerde investeringen over een periode van 10 jaar (per school en bovenschools) die op basis van regelgeving dienen te worden geactiveerd onder de materiële vaste activa. Het investeringsplan wordt jaarlijks geactualiseerd.

4. Een systeem van monitoring en rapportage, bestaande uit het uitvoeren van interne controle en rapportering daarover: periodiek wordt gerapporteerd over de operationele en financiële doelstellingen, waarbij afwijkingen tussen plan en realiteit worden gerapporteerd, besproken en indien nodig bijgesteld; doorlopend toetsing van investeringen aan het investeringsplan.

6.2.5 Beschrijving van de belangrijkste risico's en onzekerheden

Hieronder worden de belangrijkste, door PCPOW geïdentificeerde, risico's uiteengezet en wordt inzicht gegeven in de wijze waarop die risico's worden beheerst.

Marktrisico's en commerciële risico's

PCPOW is een instelling voor primair onderwijs en afhankelijk van het aantal leerlingen dat zich bij de instelling inschrijft en onderwijs volgt. Naast de vergrijzing in Nederland is als gevolg van de financiële crisis het landelijk aantal geboorten afgenomen. Daarnaast speelt ook mee dat er door de financiële crisis nieuwbouwprojecten waren uitgesteld.

Het verwachte dalingsproces van het aantal leerlingen doet zich al een aantal jaren voor maar nu de financiële crisis achter de rug lijkt en de nieuwbouw in het Westland weer op gang gekomen is lijkt het er op dat het leerlingenaantal tot 2018 licht toeneemt om daarna weer iets te gaan dalen. De inkomsten van de stichting zijn afhankelijk van het aantal leerlingen

De kleine scholen lopen als eerste het risico om voor sluiting in aanmerking te komen als ook de kwaliteit van het onderwijs in het geding komt, wegens bijvoorbeeld de noodzaak van combinatieklassen met meer dan drie leerjaren. Het risico is voorlopig nog beperkt omdat de collega-schoolbesturen in dezelfde dorpskernen vaak kleinere scholen exploiteren die mogelijk eerder voor sluiting in aanmerking komen.

Vergrijzing zorgt ervoor dat de komende jaren relatief veel leraren met pensioen zullen gaan. De grote uitstroom begint voor PCPOW in 2018 (gebaseerd op AOW leeftijd). Deze uitstroom overtreft echter de gewenste personele krimp wegens minder leerlingen. De krapte die zich nu al enigszins voordoet op de personeelsmarkt kan daarbij een risico vormen. Dit is overigens een risico dat zich niet alleen bij PCPOW voordoet, maar in het gehele primair onderwijs speelt.

Operationele risico's

Massale uitschrijving kinderen

Het grootste risico is de tussentijdse uitschrijvingen. Indien dit zou gebeuren tussen de start van het nieuwe schooljaar en 1 oktober (jaarlijkse teldatum), dan heeft dit vanaf 1 januari gevolgen voor de inkomsten om het schoolgebouw te exploiteren en vanaf 1 augustus van het volgende jaar voor de inkomsten om het personeel te bekostigen.

De kans dat alle ouders hun kind uitschrijven is niet groot. In het ergste geval gaat het in de praktijk om een groep waar een incident plaats heeft gevonden en beperkt het risico zich tot een boventallige leerkracht.

Niet-functionerend personeel

Indien er om bepaalde redenen afscheid wordt genomen van personeel, anders dan opzegging door het personeelslid zelf of ziekte, bestaat er het risico dat het Participatiefonds van mening is dat er niet aan de voorwaarden wordt voldaan van de instroomtoets. Het niet voldoen aan deze toets leidt tot het doorbelasten van de kosten van een aanvullingsuitkering: aanvulling van de WW tot 70% van het laatst verdiende salaris of na het stoppen van de WW een aanvullingsuitkering van 70% van het laatst verdiende salaris totdat de werknemer een andere baan gevonden heeft of met pensioen gaat.

Schaarste op de arbeidsmarkt

Veel PABO-studenten die in de nabije toekomst afstuderen zullen, in verband met het dalend leerlingaantal, werk buiten het onderwijs vinden. Door de vergrijzing wegens de babyboom tussen 1947 en 1955 in Nederland zullen er de komende jaren meer onderwijzers met pensioen gaan dan nodig is om de krimp van het aantal leerlingen op te vangen. Het verschil wordt in de komende jaren dusdanig groot dat er mogelijk te weinig nieuwe leraren aan de PABO afstuderen. Onderstaande tabel geeft op stichtingsniveau, per jaar, aan hoeveel personeel er vertrekt wegens krimp of pensioen en hoeveel nieuw personeel er benodigd is.

Tabel 23: Verloop personeel OP

Verloop personeel OP	2017*	2018*	2019*	2020*	2021*	2022*	2023*	2024*
FTE 1 januari	233,4	233,4	232,6	231,2	230,6	229,6	230,2	228,8
vertrek wegens pensioen	-2,5	0,0	-4,00	-1,1	-2,8	-4,5	-7,6	-9,1
vertrek wegens krimp (begroot)	0,00	-0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
invulling vacatures (begroot)	2,5	0,00	2,6	0,5	1,8	5,0	6,2	9,4
FTE 31 december	223,4	232,6	231,2	230,6	229,6	230,2	228,8	229,0

Bij PCPOW ontstaan er in 2017 en vanaf 2019 jaarlijks vacatures. Pas vanaf 2022 begint de grote uitstroom van de baby-boomers.

Risico's met betrekking tot ICT-systemen

Het ICT beheer op de scholen is uitbesteed aan Heutink ICT. De risico's voor het onderwijsproces staan hieronder beschreven, waarbij het risico met het grootste impact bovenaan staat.

Uitval van de server

- Er zijn geen documenten meer beschikbaar.
- Er is geen verbinding met internet te maken.
- Slechts een enkele PC kan werken, omdat die een speciale behandeling heeft ondergaan, waardoor deze stand-alone kan werken.

Het volgende is opgenomen in het contract met Heutink ICT:

Tabel: 24: Contract Heutink ICT m.b.t. uitval van ict

Onderdeel	Werkdagen: 8.00-17.00 uur	
	Responsetijd:	Oplostijd:
	Tijd gaat in op het moment dat er een melding gedaan wordt. De tijd loopt tot het moment dat er begonnen wordt met het zoeken naar een oplossing.	Tijd gaat in op het moment dat er een melding gedaan wordt. De tijd loopt tot het moment dat het probleem naar tevredenheid van de school opgelost is.
Software storing werkplek	3 werkdagen	2 werkweken
Software storing meerdere werkplekken	1 werkdag	3 werkdagen
Software storing digibord PC	1 werkdag	3 werkdagen
Software storing netwerk	1 werkdag	3 werkdagen
Hardware storing werkplek	2 werkdagen	1 werkweek
Hardware storing meerdere werkplekken	1 werkdag	2 werkdagen

Hardware storing digibord PC	4 uur	1 werkdag
Hardware storing netwerk (server, router e.d.)	4 uur	1 werkdag
Nieuwe hardware in netwerk laten functioneren	1 werkdag	2 werkdagen
Beantwoorden van gebruikersvragen	3 werkdagen	2 werkweken
Oplossen van een abusemelding	4 uur	2 werkdagen

Wegvallen van de internetverbinding

- Er kan doorgewerkt worden, maar de didactische mogelijkheden zijn duidelijk beperkt.
- Het probleem ligt in de meeste gevallen bij de internet provider van school.
- Binnenkort hebben we één zelfde provider voor alle scholen.
- Het probleem is meestal niet schoolgebonden, maar voor een hele wijk.
- Als school of Stichting heb je zeer weinig invloed op de oplostijd.

Uitvallen van het Digibord (Beamer) of touchscreen

- Een digibord en touchscreen kan niet zonder PC werken.
- Er kan doorgewerkt worden, maar de didactische mogelijkheden zijn duidelijk beperkt.
- Er zijn in een aantal gevallen afspraken gemaakt over response- of oplostijd. Deze afspraken zijn school afhankelijk. Er wordt gekeken naar een stichtingsbrede oplossing.

Naast bovenstaande risico's voor het onderwijsproces kan een ICT-storing ook leiden tot tijdelijke improductiviteit van medewerkers. Voor dringende online toepassingen geldt dat deze werkzaamheden ook thuis of op een andere locatie kunnen worden verricht. Wat betreft dataverlies: er worden zowel op de scholen als op het bestuursbureau regelmatig backups gemaakt van de servers. De boekhouding is uitbesteed aan een administratiekantoor met ISO 9001:2008 certificering, waarbij er waarborgen zijn voor zowel interne als externe backups. Deze ISO 9001:2008 certificering heeft een geldigheid tot 15 september 2018.

Uitvallen van elektriciteit

Het uitvallen van elektriciteit heeft een grote invloed op tal van zaken:

- ICT werkt niet meer.
- Klimaatsystemen functioneren niet meer.
- Verwarmingsketels doen het niet meer.

Het langdurig uitvallen van de elektriciteit zal in de wintermaanden de grootste impact hebben: kou, mogelijk te weinig licht en geen gebruik kunnen maken van digiborden. Indien de duur van de elektriciteitsuitval meerdere dagen beslaat mag er verwacht worden dat er in overleg met de gemeente noodoplossingen komen zoals het aansluiten van een aggregaat of tijdelijke verhuizing naar een andere locatie.

Financiële risico's

Wet werk en zekerheid (wwz)

Deze wet maakt het schoolbesturen lastig om sinds juli 2015 kortdurende vervanging te verzorgen. Het probleem wordt onderkend in de politiek en er is een eenmalige vrijstelling van de ketenopbouw in 2017 verleend van 3 maanden om de vervanging tijdens de griepperiode te vergemakkelijken. Zolang er geen structurele oplossing komt blijft het risico bestaan:

- De zogenaamde ketenregeling 3x3x3 regel wordt een 3x2x6 regel en zorgt ervoor dat er veel eerder sprake is van een vast dienstverband. Tijdelijke invallers kunnen daardoor minder vaak ingeschakeld worden.

- Bestaande invallers willen geen korte periodes meer invallen en kiezen liever voor langere invalperiodes omdat anders de keten te snel aan het maximum zit en men dan 6 maanden niet meer wordt gevraagd.
- Aanzegtermijn: een tijdelijk contract met vaste einddatum dient (toch) een maand voor het einde van het contract schriftelijk gemeld te worden. Nalaten kost de werkgever een maandsalaris.
- Transitievergoeding: alle werknemers die minimaal twee jaar in dienst zijn (vast en tijdelijk) en worden ontslagen, hebben recht op een transitievergoeding. Deze vergoeding bedraagt maximaal € 75.000 of bij een hoger jaarsalaris maximaal 1 jaarsalaris (voor parttimers naar rato van hun wtf).

Eigen Risicodragers VF

PCPOW is sinds 1 augustus 2015 eigen risicodragers voor vervangingen.

Over de eerste 2016 is een resultaat behaald van € 278.715. Dit resultaat is berekend door uit te gaan van een fictieve premieberekening op basis van de door het Vervangingsfonds gehanteerde premie op het moment dat PCPOW eigen risicodragers werd, minus de gedeclareerde vervangingen tegen dezelfde voorwaarden van het VF op het moment van invoering van het eigen risicodragerschap.

Liquiditeits- en solvabiliteitsrisico's

PCPOW heeft de afgelopen jaren een solide eigen vermogen in stand gehouden. Er is sprake van een sterke financiële positie waardoor ook in mindere tijden geïnvesteerd kan worden in de organisatie. Liquiditeits- en solvabiliteitsrisico's worden beheerst op basis van de interne controle- en rapportagesystemen. In de financiële kwartaalrapportage zijn onder andere deze kengetallen opgenomen.

Debiteurenrisico's

Het debiteurenrisico is zeer beperkt. De gefactureerde omzet, voornamelijk verhuur, detacheringen en gezamenlijke projecten bedraagt circa € 320.000. Dit is 1,5% van de totale baten (exclusief financiële baten). Vanwege de beperkte hoeveelheden facturen en de functionaliteit van het boekhoudpakket van het administratiekantoor wordt er geen gebruik gemaakt van een geautomatiseerde debiteuren-subadministratie. Er wordt, indien daar sprake van zou zijn, zorgvuldig gekeken naar de post dubieuze debiteuren. De debiteurenportefeuille wordt goed bewaakt. PCPOW beschikt niet over een kredietverzekering voor debiteurenportefeuille.

Verslaggevingsrisico's

Ten behoeve van de 3 maandelijks verslaggeving maakt PCPOW gebruik van rapportages die worden opgesteld door het administratiekantoor. Daarnaast worden intern de rapportages verder bewerkt door hierin vorderingen en schulden op te nemen zodat een reëel kwartaalresultaat wordt verkregen waaruit een jaarprognose kan worden afgeleid. Er zijn geen deelnemingen die opgenomen moeten worden en ook zijn er geen valutarisico's

In-control verklaring

Het college van bestuur is verantwoordelijk voor de opzet en werking van de interne risicobeheersing- en controlesystemen. Het doel van deze systemen is tweeledig. Enerzijds is het doel om de belangrijkste risico's waaraan de onderneming is blootgesteld zo goed mogelijk te beheersen. Anderzijds gaat het om de realisatie van de operationele en financiële doelstellingen en het waarborgen van de naleving van wet- en regelgeving. De raad van toezicht beheerst de geïdentificeerde risico's mede middels een voortdurende bewaking van de operationele performance op basis van de 3 maandelijks beoordeling van financiële en niet-financiële kengetallen. Circa 10x per jaar is er een directiebestuur waarin stichtingsbrede, strategische en operationele zaken worden besproken. Periodiek worden de scholen bezocht en meer specifieke operationele aspecten besproken. Tevens is de organisatie zodanig ingericht dat de controle-technische functiescheiding binnen PCPOW wordt gewaarborgd. Dergelijke systemen kunnen geen zekerheid

bieden dat de stichtingsdoelstellingen worden gerealiseerd, noch dat alle onjuistheden van materieel belang, verlies, fraude en overtredingen van wetten en regels geheel kunnen worden voorkomen. Risicobeheersing is een onderwerp dat regelmatig tussen college van bestuur en raad van toezicht wordt besproken. Het risicobeheersing- en controlesysteem heeft de voortdurende aandacht van het bestuur en maakt een wezenlijk deel uit van het bedrijfsmanagement.

6.2.6 Rapportage toezichthoudend orgaan

In hoofdstuk 1 van dit jaarverslag is het verslag van de raad van toezicht opgenomen.

6.3 Overige specifieke items

Kernactiviteiten Stichting PCPO Westland

Stichting Protestants Christelijk Primair Onderwijs Westland is met 14 basisscholen één van de grotere onderwijsorganisaties in Nederland. Onze stichting is een financieel gezonde organisatie die de zorg heeft voor circa 3900 leerlingen en circa 360 vaste medewerkers. Onze scholen liggen verspreid over de regio Westland in 's-Gravenzande, De Lier, Heenweg, Honselersdijk, Maasdijk, Maasland, Monster, Naaldwijk en Wateringen. Onze scholen werken vanuit de christelijke identiteit aan kwalitatief goed onderwijs. De scholen maken daarbij hun eigen keuzes en leggen eigen accenten, passend bij de visie van de school.

Beleid ten aanzien van het beleggen en belenen

Het model-treasurystatuut van de Besturenraad heeft als basis gediend voor het treasurystatuut van PCPOW. In dit statuut is bepaald binnen welke kaders instellingen voor onderwijs hun financierings- en beleggingsbeleid dienen in te richten. Het uitgangspunt is dat de toegekende publieke middelen overeenkomstig hun bestemming worden besteed. Het treasurystatuut is in september 2016 aangepast aan de nieuwe Regeling beleggen, lenen en derivaten OCW 2016.

Volgens de nieuwe regelgeving mag er met publiek vermogen niet belegd worden in producten die een lagere Rating hebben dan single A-rating.

In ons treasurystatuut hebben wij opgenomen dat derivaten, leningen of beleggingen met publiek vermogen worden door PCPOW alleen aangetrokken dan wel uitgezet bij financiële ondernemingen als bedoeld in de Wet op het financieel toezicht die

- gevestigd zijn in een lidstaat
- met inachtneming van voornoemde regeling niet in een partij met een kredietwaardigheidsbeoordeling lager dan single A

Ten aanzien van het privaat vermogen geldt dat maximaal 50% van dat vermogen niet lager dan single A wordt belegd en dat maximaal 50% niet lager dan triple B wordt belegd.

Ultimo 2016 houden we circa € 9.444.000 direct opeisbare tegoeden aan op bank- spaarrekeningen. Per ultimo 2016 worden er geen obligaties meer aangehouden

De mutaties in de beleggingen zijn conform afgelopen jaren steeds in overleg met een beleggingsadviseur van ABN-AMRO gedaan. De spaardeposito's alsmede de lopende en spaarrekening zijn ondergebracht bij de ABN-AMRO bank.

De bankrekeningen van de diverse schoollocaties (per saldo groot circa € 386.000 per ultimo 2016) worden allemaal aangehouden bij Rabobank Westland. Het college van bestuur van onze stichting is naast de schooldirecteur gemachtigd voor deze bankrekeningen.

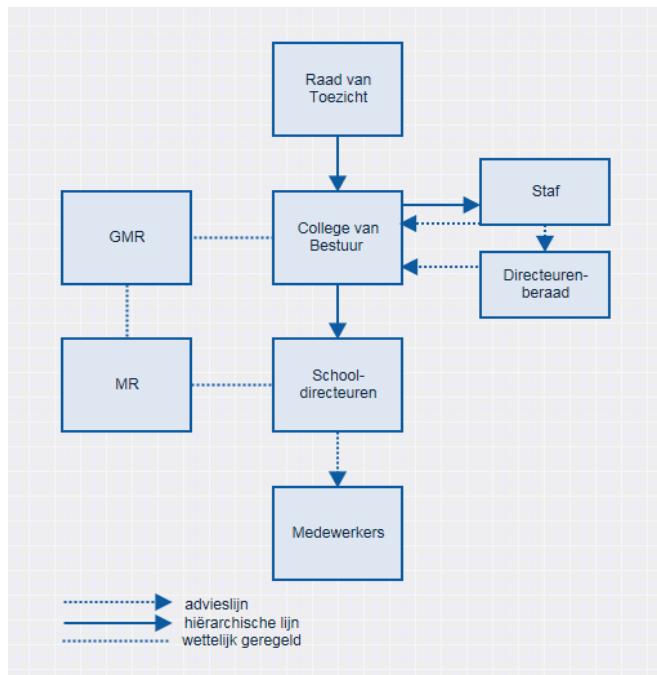
De treasurycommissie, is niet actief. Zolang de rente op de huidige lage stand blijft worden er geen obligaties aangekocht. Zodra de rente stijgt naar een hoger niveau waarbij obligaties interessanter worden dan spaarrekeningen, wordt er weer een treasurycommissie benoemd.

Juridische structuur

De juridische structuur van Stichting PCPO Westland is als volgt te omschrijven. De organisatie is ondergebracht in een Stichting. Het toezichthoudend orgaan is de Raad van Toezicht en de dagelijkse leiding is in handen van het College van Bestuur.

Interne organisatiestructuur

De interne organisatiestructuur is in het organigram hiernaast weergegeven. Hoofdstuk 1 en 2 geven een inhoudelijke uitleg.

Toegankelijkheid van de instelling

Het bestuursbureau is gevestigd in het verzamelgebouw Hooghe Landhuys, Zuidweg 87, 2671 MP te Naaldwijk. Op het terrein bevinden zich parkeerplaatsen en het gebouw is voorzien van automatische schuifdeuren en een lift. Behoudens schoolvakanties is het bestuursbureau op werkdagen geopend van 8:30 tot 17:00 uur. Op deze tijden is het bestuursbureau eveneens telefonisch bereikbaar op +31(0)174-526950. Het algemene e-mailadres is: info@pcpow.nl

Informatie over adressen en openingstijden van onze scholen is terug te lezen op de website www.pcpow.nl. De toegankelijkheid van onze scholen voor minder-validen is in orde. Twee (oude) tweelaagse schoolgebouwen missen een lift.

Op de genoemde website is tevens andere praktische informatie opgenomen, zoals jaarverslagen en nieuwsbrieven.

Toelatingsbeleid

PCPOW kent een open toelatingsbeleid. Ouders dienen de grondslag van de stichting te respecteren. In 2009 is specifiek beleid gemaakt m.b.t. de toelating van leerlingen in het geval dat de school een leerlingenstop moet instellen door de afwezigheid van voldoende lokalen.

Ontwikkelingen bij of in relatie met verbonden partijen

PCPOW maakt deel uit van samenwerkingsverband SPOW. Het bestuur van het SPOW wordt gevormd door bestuursleden en gemandateerde directeuren van de negen deelnemende besturen. Het door het SPOW opgestelde jaarlijkse ondersteuningsplan wordt door het bestuur van het SPOW vastgesteld na instemming c.q. positief advies van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraden en de OPR.

De afdracht van de zorgmiddelen van het basisonderwijs aan het speciaal basisonderwijs geschiedt volgens landelijke wetgeving waarbij eigen beleid mogelijk is ten aanzien van een deel van die middelen. Deze worden o.a. ingezet voor scholingstrajecten in het basisonderwijs en het financieren van een extra gedragsgroep in De Diamant.

Gevoerde beleid inzake van beheersing van uitkeringen na ontslag

PCPOW voert een dusdanig beleid waardoor mogelijke uitkeringen na ontslag zo veel mogelijk worden voorkomen. In 2016 zijn er twee ontslagtrajecten gevoerd met recht op een WW uitkering.

Beide trajecten zijn de instroomtoets van het Participatiefonds gepasseerd waardoor er geen WW-kosten voor rekening van het bestuur komen.

Er is in 2016 voor 6 personen een inhouding geweest inzake de uitkeringslasten (augustus 2012 t/m 21-7-2014) voor een totaalbedrag van € 33.216.

Informatie over de maatschappelijke aspecten van het 'ondernemen'

PCPOW wil haar steentje bijdragen aan een betere toekomst. Dit gebeurt op diverse manieren waarvan de meest uiterlijk zichtbare de groene schoolpleinen of de zonnepanelen op de meeste van onze scholen zijn. Bij nieuwbouw wordt er ook door ons zelf geïnvesteerd in extra voorzieningen om het gebouw toekomstbestendig en zoveel als mogelijk klimaat neutraal te laten zijn. PCPOW is ook penvoerder van de Westlandse schakelklassen namens de drie grote besturen in het Westland.

Belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van internationalisering

In de bedrijfsvoering van PCPOW hebben we niet of nauwelijks te maken met internationalisering. PCPOW is niet voornemens activiteiten buiten Nederland te ontplooiën.

JAARREKENING

GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA, PASSIVA EN RESULTAATBEPALING

Algemeen

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn conform de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs (RJO). Op basis van de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs worden Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving toegepast (behoudens afwijkingen en aanvullingen in de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs). De jaarrekening is opgesteld in euro's.

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderinggrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Vergelijking met voorgaand jaar

De grondslagen voor waardering van activa, passiva en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.

Grondslagen Balans

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten. De afschrijvingen vinden lineair en naar tijdsgelang plaats op basis van de verwachte toekomstige gebruiksduur.

Voor een uiteenzetting ten einde vast te kunnen stellen of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering, wordt verwezen naar de opgenomen paragraaf Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa.

Onderstaand worden de afschrijvingstermijnen per categorie weergegeven. Tevens zijn de activeringsgrenzen vermeld.

Categorie	afschrijvings- termijn in jaren	afschrijvings- percentage per jaar	activerings- grens in €
Gebouwen en installatie: Woningen	40	2,5	1000
Zonnepanelen	10	10	1000
Inventaris en apparatuur Kantoormeubilair & inv.	15	6,7	1000
Bureaus	15	6,7	1000
Stoelen/tafels	25	4	1000
Kasten/kleioven	20	5	1000
Schoolmeubilair & inv.	25	4	1000
Docentensets	20	5	1000
Leerlingensets/schoolborden	25	4	1000
Speelzaalinrichting	20	5	1000
Garderobe/kluisjes	20	5	1000
Huish.app. & inventaris	10	10	1000
Audio/video/beamer/tv	5	20	1000
Servers/computers/printers	4	25	1000
Netwerk	7	14,3	1000
Telefoon/serverkasten	8	12,5	1000
Electronische borden	7	14,3	1000
Digborden (touchscreen)	9	11,11	1000
Leermiddelen			
Lezen/taal/rekenen etc.	8	12,5	1000
Spel- en sportmateriaal	15	6,7	1000

De gebouwen en terreinen worden opgenomen indien sprake is van economisch eigendom. Hiervan is sprake in het geval van eigen investeringen.

Financiële vaste activa

Effecten

Effecten worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde.
Waardeveranderingen worden rechtstreeks in de staat van baten en lasten verwerkt.

Vlottende activa

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas en banktegoeden.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserves en bestemmingsreserves.
Hierin is tevens een segmentatie opgenomen naar publieke en private middelen.

De bestemmingsreserves zijn reserves met een beperktere bestedingsmogelijkheid, welke door het bestuur zijn aangebracht.

Omschrijving	Doel	Beperkingen	EUR
- Reserve nulmeting		Ter dekking van de afschrijvingskosten nulmeting	274.860
- Algemene reserve privaat			4.179.571

Voorzieningen

Algemeen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Voorzieningen worden onderscheiden naar aard en doel.

Toevoegingen aan de voorzieningen vinden plaats door dotaties ten laste van de staat van baten en lasten.
De ontrekkingen vinden rechtstreeks plaats ten laste van de betreffende voorziening.

Voorziening jubilea

De voorziening jubilea wordt opgenomen tegen de contante waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. Bij de berekening van de voorziening wordt onder meer rekening gehouden met verwachte salarisstijgingen en de blijfkans.

Voorziening Onderhoud

Voor uitgaven voor groot onderhoud van gebouwen wordt een voorziening gevormd om deze lasten gelijkmatig te verdelen over een aantal boekjaren. De toevoeging aan de voorziening wordt bepaald op basis van het geschatte bedrag van het groot onderhoud en de periode die telkens tussen de werkzaamheden voor groot onderhoud verloopt.

Langlopende schulden

Langlopende schulden worden bij de eerste waardering gewaardeerd tegen reële waarde. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen gearmordiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten.

Onder deze post valt onder meer vooruitontvangen investeringssubsidies. Deze subsidies moeten als schuld gepresenteerd worden onder vooruitontvangen investeringssubsidies.

Kortlopende schulden

De overlopende passiva betreffen de vooruitontvangen bedragen die aan opvolgende perioden worden toegerekend en/of nog te betalen bedragen, voor zover ze niet onder de andere kortlopende schulden zijn te plaatsen.

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde.

Grondslagen Staat van Baten en lasten

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden vóór het einde van het verslagjaar, zijn in acht genomen als zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Het resultaat van de staat van baten en lasten wordt toegevoegd aan de bestemde reserves die door het bestuur zijn bepaald.

Rijksbijdragen worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft.

Overheidssubsidies

Exploitatiesubsidies worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen en de Stichting de condities voor ontvangst kan aantonen.

Personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

De Stichting heeft de toegezegd-pensioenregeling bij het bedrijfstakpensioenfonds in de jaarrekening verwerkt als verplichtingenbenadering.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Over terreinen en vastgoedbeleggingen wordt niet afgeschreven. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de economische levensduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en bankkosten

Rentebaten en bankkosten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva.

Grondslagen Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Bij de indirecte methode wordt het resultaat als basis genomen.

Dit overzicht geeft weer waaraan de in de verslagperiode beschikbaar gekomen gelden zijn besteed.

In samenhang met de balans en de staat van baten en lasten moet het kasstroomoverzicht bijdragen aan het inzicht in de financiering, de liquiditeit, de solvabiliteit en het vermogen van de instelling om geldstromen te genereren.

BALANS PER 31 DECEMBER 2016, VERGELIJKENDE CIJFERS PER 31 DECEMBER 2015

(na verwerking resultaatbestemming)

		31-12-2016		31-12-2015	
		€	€	€	€
1	ACTIVA				
1.1	Vaste activa				
1.1.2	Materiële vaste activa	3.335.331		3.344.887	
1.1.3	Financiële vaste activa	-		710.540	
	<i>Totaal vaste activa</i>	3.335.331		4.055.427	
1.2	Vlottende activa				
1.2.2	Vorderingen	1.529.513		1.208.344	
1.2.4	Liquide middelen	9.443.907		10.781.151	
	<i>Totaal vlottende activa</i>	10.973.420		11.989.495	
	TOTAAL ACTIVA	14.308.751		16.044.922	
2	PASSIVA				
2.1	Eigen vermogen	8.138.467		8.092.510	
2.2	Voorzieningen	3.832.893		3.606.384	
2.3	Langlopende schulden	7.948		12.224	
2.4	Kortlopende schulden	2.329.443		4.333.804	
	TOTAAL PASSIVA	14.308.751		16.044.922	

Aanpassing balansgegevens per 1 januari 2016

Er zijn geen aanpassingen op de balansgegevens per 1 januari 2016.

TOELICHTING OP DE TE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE BALANS

1 Activa

1.1 Vaste Activa

1.1.2	Materiële vaste activa	Aanschaf-	Afschrij-	Boek-	Investe-	Boekwaarde	Afschrij-	Aanschaf-	Afschrij-	Boek-
		prijs	vingen	waarde	ringen	desinves-	vingen	prijs	vingen	waarde
		1-1-2016	1-1-2016	1-1-2016	2016	2016	2016	31-12-2016	31-12-2016	31-12-2016
		€	€	€	€	€	€	€	€	€
1.1.2.1	Gebouwen	1.082.874	164.566	918.308	66.479	-	74.551	1.149.354	239.117	910.237
1.1.2.3	Inventaris en apparatuur	5.961.460	4.060.688	1.900.772	474.693	95.483	355.081	5.507.095	3.582.194	1.924.901
1.1.2.4	Overige materiële vaste activa	2.936.081	2.410.274	525.807	156.016	49.195	132.434	2.530.480	2.030.287	500.193
Totaal materiële vaste activa		9.980.415	6.635.528	3.344.887	697.188	144.678	562.066	9.186.929	5.851.598	3.335.331

1.1.3 Financiële vaste activa

1.1.3.7	Effecten	Boek-	Investe-	Aflossingen	Waarde-	Resultaat	Boek-
		waarde	ringen	tingen	verandering	2016	waarde
		1-1-2016	2016	2016	2016	2016	31-12-2016
		€	€	€	€	€	€
1.1.3.7	Effecten	710.540	-	710.540	-	-	-
Totaal Financiële vaste activa		710.540	-	710.540	-	-	-

Totaal Effecten

710.540	-	710.540	-	-
----------------	----------	----------------	----------	----------

1.2 Vlottende activa

1.2.2 Vorderingen

1.2.2.2	OCW	31-12-2016		31-12-2015	
		€	€	€	€
1.2.2.2	OCW	1.153.714		1.011.532	
1.2.2.3	Gemeenten en GR's	170.309		-	
1.2.2.10	Overige vorderingen	90.242		91.787	
<i>Subtotaal vorderingen</i>			1.414.265		1.103.319
1.2.2.12	Vooruitbetaalde kosten	69.709		35.212	
1.2.2.14	Te ontvangen interest	9.170		54.690	
1.2.2.15	Overige overlopende activa	36.369		15.123	
<i>Overlopende activa</i>			115.248		105.025
Totaal Vorderingen			1.529.513		1.208.344

Alle vorderingen genoemd onder 1.2.2 hebben een looptijd korter dan een jaar .

1.2.4 Liquide middelen

1.2.4.2	Tegoeden op bankrekeningen	31-12-2016		31-12-2015	
		€	€	€	€
1.2.4.2	Tegoeden op bankrekeningen	9.443.907		10.781.151	
Totaal liquide middelen			9.443.907		10.781.151

De liquide middelen staan vrij ter beschikking van de Stichting

2 Passiva

2.1 Eigen vermogen	Stand per 01-01-2016	Resultaat 2016	Overige mutaties	Stand per 31-12-2016
	€	€	€	€
2.1.1 Groepsvermogen	8.092.510	45.958	-	8.138.467
Totaal Eigen vermogen	8.092.510	45.958	-	8.138.467

2.1.1 Groepsvermogen	Stand per 01-01-2016	Resultaat 2016	Overige mutaties	Stand per 31-12-2016
	€	€	€	€
2.1.1.1 Algemene reserve	3.545.772	138.264	-	3.684.036
2.1.1.2 Bestemmingsreserves (publiek)	387.640	-112.780	-	274.860
2.1.1.3 Bestemmingsreserves (privaat)	4.159.097	20.474	-	4.179.571
Totaal Groepsvermogen	8.092.509	45.958	-	8.138.467

2.1.1.2 Bestemmingsreserves (publiek)	Stand per 01-01-2016	Resultaat 2016	Overige mutaties	Stand per 31-12-2016
	€	€	€	€
2.1.1.2.10 Reserve nulmeting	387.640	-112.780	-	274.860
Totaal bestemmingsreserves publiek	387.640	-112.780	-	274.860

2.1.1.3 Bestemmingsreserves (privaat)	Stand per 01-01-2016	Resultaat 2016	Overige mutaties	Stand per 31-12-2016
	€	€	€	€
2.1.1.3.1 Algemene reserve privaat	4.159.097	20.474	-	4.179.571
Totaal bestemmingsreserves privaat	4.159.097	20.474	-	4.179.571

2.2 Voorzieningen	Stand per 01-01-2016	Dotatie 2016	Ontrekking 2016	Vrijval 2016	Rente mutatie*	Stand per 31-12-2016	Bedrag < 1 jaar	Bedrag 1 t/m 5 jaar	Bedrag > 5 jaar
	€	€	€	€	€	€	€	€	€
2.2.1 Personele voorzieningen	317.242	43.765	40.896	-	-	320.111	-	-	-
2.2.3 Voorzieningen voor groot onderhoud	3.289.142	704.642	481.001	-	-	3.512.783	-	-	-
Totaal Voorzieningen	3.606.384	748.407	521.897	-	-	3.832.894	-	-	-

* bij netto contante waarde

2.2.1 Personele voorzieningen	Stand per 01-01-2016	Dotatie 2016	Ontrekking 2016	Vrijval 2016	Rente mutatie*	Stand per 31-12-2016	Bedrag < 1 jaar	Bedrag 1 t/m 5 jaar	Bedrag > 5 jaar
	€	€	€	€	€	€	€	€	€
2.2.1.4 Jubileum-voorziening	317.242	43.765	40.896	-	-	320.111	-	-	-
Totaal personele voorzieningen	317.242	43.765	40.896	-	-	320.111	-	-	-

* bij netto contante waarde

2.3 Langlopende schulden	Stand per 01-01-2016	Aangega- ne lening in 2016	Aflossing in 2016	Stand per 31-12-2016	Looptijd > 1 jaar	Looptijd > 5 jaar	Rente per- centage
	€	€	€	€	€	€	
2.3.7 Overige langlopende schulden	12.224	-4.276	-	7.948	-	-	
Totaal Langlopende schulden	12.224	-4.276	-	7.948	-	-	

2.3.7 Overige langlopende schulden	Stand per 01-01-2016	Aangega- ne lening in 2016	Aflossing in 2016	Stand per 31-12-2016	Looptijd > 1 jaar	Looptijd > 5 jaar	Rente per- centage
	€	€	€	€	€	€	
2.3.7.6 Vooruitontvangen investeringssubsidies	12.224	-4.276	-	7.948	-	-	
Totaal overige langlopende schulden	12.224	-4.276	-	7.948	-	-	

2.4	Kortlopende schulden	31-12-2016		31-12-2015	
		€	€	€	€
2.4.6	Schulden aan gemeenten en GR's	-		2.112.034	
2.4.8	Crediteuren	381.015		164.066	
2.4.9	Belastingen en premies sociale verzekeringen	726.615		805.322	
2.4.10	Schulden terzake van pensioenen	177.560		185.108	
2.4.12	Overige kortlopende schulden	109.884		158.085	
	<i>Subtotaal kortlopende schulden</i>		<u>1.395.074</u>		<u>3.424.615</u>
2.4.14	Vooruit ontvangen subsidies OCW	43.226		40.173	
2.4.16	Vooruit ontvangen bedragen	5.501		31.768	
2.4.17	Vakantiegeld en vakantiedagen	583.563		538.710	
2.4.19	Overige overlopende passiva	302.080		298.537	
	<i>Overlopende passiva</i>		<u>934.370</u>		<u>909.188</u>
	Totaal Kortlopende schulden		<u>2.329.444</u>		<u>4.333.803</u>

STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016, VERGELIJKENDE CIJFERS 2015

	2016		Begroot 2016		2015	
	€	€	€	€	€	€
3 Baten						
3.1 Rijksbijdragen OCW	20.579.805		19.812.834		18.877.501	
3.2 Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	277.626		92.433		64.877	
3.5 Overige baten	<u>1.203.893</u>		<u>902.823</u>		<u>1.019.936</u>	
Totaal baten		22.061.324		20.808.090		19.962.314
4 Lasten						
4.1 Personeelslasten	17.720.689		17.231.403		16.571.146	
4.2 Afschrijvingen	562.066		585.653		557.699	
4.3 Huisvestingslasten	2.018.709		1.966.715		1.565.283	
4.4 Overige lasten	<u>1.753.738</u>		<u>1.609.121</u>		<u>1.458.509</u>	
Totaal lasten		22.055.202		21.392.892		20.152.637
Saldo baten en lasten *		<u>6.122</u>		<u>-584.802</u>		<u>-190.323</u>
6.1 Financiële baten	52.543		71.250		96.515	
6.2 Financiële lasten	<u>12.705</u>		<u>-</u>		<u>3.821</u>	
Saldo financiële baten en lasten		39.838		71.250		92.694
Nettoresultaat *		<u><u>45.960</u></u>		<u><u>-513.552</u></u>		<u><u>-97.629</u></u>

*(- is negatief)

KASSTROOMOVERZICHT 2016, VERGELIJKENDE CIJFERS 2015

	<u>2016</u>		<u>2015</u>	
	€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Saldo baten en lasten		6.122		-190.323
Aanpassingen voor:				
- Afschrijvingen	562.066		557.699	
- Mutaties voorzieningen	226.510		383.734	
Veranderingen in vlottende middelen:				
- Vorderingen	-321.169		225.631	
- Kortlopende schulden	<u>-2.004.361</u>		<u>1.214.027</u>	
		-1.536.954		2.381.091
Kasstroom uit bedrijfsoperaties				
Ontvangen interest	52.543		133.565	
Betaalde interest	<u>-12.705</u>		<u>-3.821</u>	
		39.838		129.744
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		<u>-1.490.994</u>		<u>2.320.512</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investerings in materiële vaste activa	-697.188		-534.987	
Desinvesteringen in materiële vaste activa	144.678		-	
Overige investeringen in financiële vaste activa	<u>710.540</u>		<u>780.840</u>	
		158.030		245.853
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		<u>158.030</u>		<u>245.853</u>
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Aflossing langlopende schulden	<u>-4.276</u>		<u>-4.370</u>	
		-4.276		-4.370
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten		<u>-4.276</u>		<u>-4.370</u>
Kasstroom uit overige balansmutaties				
Overige mutaties eigen vermogen	<u>-</u>		<u>-37.050</u>	
		-		-37.050
Totaal kasstroom uit overige balansmutaties		<u>-</u>		<u>-37.050</u>
Mutatie liquide middelen		<u><u>-1.337.244</u></u>		<u><u>2.524.945</u></u>
Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:				
	<u>2016</u>		<u>2015</u>	
	€	€	€	€
Stand liquide middelen per 1-1	10.781.151		8.256.204	
Mutatie boekjaar liquide middelen	<u>-1.337.244</u>		<u>2.524.947</u>	
Stand liquide middelen per 31-12		<u><u>9.443.907</u></u>		<u><u>10.781.151</u></u>

TOELICHTING OP DE TE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

3 Baten

3.1 Rijksbijdragen	2016		Begroot 2016		2015	
	€	€	€	€	€	€
3.1.1.1 Rijksbijdrage OCW	19.121.190		18.639.090		17.807.561	
Totaal Rijksbijdrage OCW		19.121.190		18.639.090		17.807.561
3.1.2.1.2 Geormerkte subsidies OCW	42.824		8.438		38.304	
3.1.2.1.3 Niet-geormerkte subsidies OCW	449.862		427.711		390.814	
Totaal overige subsidies OCW		492.686		436.149		429.118
3.1.4 Ontvangen doorbetalingen rijksbijdrage SWV		965.929		737.595		640.822
Totaal Rijksbijdragen		20.579.805		19.812.834		18.877.501

3.2 Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	2016		Begroot 2016		2015	
	€	€	€	€	€	€
3.2.2.2 Overige gemeentelijke en GR-bijdragen en -subsidies	277.626		92.433		64.877	
Totaal Overige overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden		277.626		92.433		64.877
Totaal overige overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden		277.626		92.433		64.877

3.5 Overige baten	2016		Begroot 2016		2015	
	€	€	€	€	€	€
3.5.1 Verhuur	174.279		138.967		144.399	
3.5.6.2 Overige	1.029.614		763.856		875.537	
Totaal overige baten		1.203.893		902.823		1.019.936
Totaal baten		22.061.324		20.808.090		19.962.314

4 Lasten

4.1 Personeelslasten	2016		Begroot 2016		2015	
	€	€	€	€	€	€
4.1.1.1 Brutolonen en salarissen	17.497.286		16.733.796		13.390.262	
4.1.1.2.1 Sociale lasten	-		-		1.641.919	
4.1.1.3 Pensioenpremies	-		-		1.507.739	
Totaal lonen en salarissen		17.497.286		16.733.796		16.539.920
4.1.2.1 Dotaties personele voorzieningen	43.765		-		73.035	
4.1.2.3 Overig	395.812		592.672		480.873	
Totaal overige personele lasten		439.577		592.672		553.908
4.1.3.1 Uitkeringen van het Participatiefonds	-		-		2.995	
4.1.3.2 Uitkeringen van het Vervangingsfonds	3		100.000		410.977	
4.1.3.3 Overige uitkeringen	216.171		-4.935		108.710	
Af: Uitkeringen		216.174		95.065		522.682
Totaal personele lasten		17.720.689		17.231.403		16.571.146

Gemiddeld aantal werknemers

Gedurende het jaar 2016 waren gemiddeld 276 werknemers in dienst op basis van een volledig dienstverband (2015: 262).

Het gemiddeld aantal werknemers bedraagt 407 in 2016 (2015: 386).

4.2 Afschrijvingen	2016		Begroot 2016		2015	
	€	€	€	€	€	€
4.2.2.1 Gebouwen en terreinen	74.551		68.685		65.664	
4.2.2.2 Inventaris en apparatuur	355.081		377.595		355.630	
4.2.2.3 Leermiddelen en Overige materiële vaste activa	132.434		139.373		136.405	
Totaal afschrijvingen		562.066		585.653		557.699

4.3 Huisvestingslasten	2016		Begroot 2016		2015	
	€	€	€	€	€	€
4.3.1 Huur	55.919		35.000		44.473	
4.3.3 Klein onderhoud en exploitatie	360.870		309.500		225.312	
4.3.4 Energie en water	307.762		290.350		236.158	
4.3.5 Schoonmaakkosten	394.175		365.300		340.619	
4.3.6 Heffingen	70.630		64.525		57.926	
4.3.7 Dotatie onderhoudsvoorziening	705.057		704.640		641.414	
4.3.8.1 Tuinonderhoud	102.678		177.450		4.399	
4.3.8.2 Bewaking/beveiliging	21.618		19.950		14.982	
Totaal huisvestingslasten		2.018.709		1.966.715		1.565.283

4.4	Overige lasten	2016		Begroot 2016		2015	
		€	€	€	€	€	€
4.4.1.1	Administratie en beheer	537.757		600.453		580.005	
4.4.1.2	Reis- en verblijfkosten	8		700		-	
4.4.1.3	Telefoon- en portokosten	31.796		29.355		30.094	
4.4.1.4	Kantoorartikelen	8.797		5.300		3.886	
	Totaal administratie- en beheerslasten		578.358		635.808		613.985
4.4.2.1	Inventaris, apparatuur en leermiddelen	758.827		637.700		592.326	
4.4.2.2	Bibliotheek/mediatheek	7.568		10.700		4.691	
	Totaal inventaris, apparatuur en leermiddelen		766.395		648.400		597.017
4.4.4.1	Wervingskosten	6.659		5.300		2.858	
4.4.4.2	Representatiekosten	786		-		234	
4.4.4.3	Huishoudelijke kosten	10		-		-	
4.4.4.5	Buitenschoolse cq bijzondere activiteiten	96.963		88.500		51.165	
4.4.4.7	Contributies	33.332		36.000		33.477	
4.4.4.8	Abonnementen	5.710		7.925		7.080	
4.4.4.9	Medezeggenschapsraad	3.500		5.225		3.343	
4.4.4.10	Verzekeringen	9.979		11.000		9.707	
4.4.4.11	Overige	140.860		64.477		43.044	
4.4.4.12	Reproductiekosten, drukwerk, schoolgids	75.646		71.450		72.937	
4.4.4.14	Culturele vorming	35.540		35.036		23.662	
	Totaal overige		408.985		324.913		247.507
	Totaal overige lasten		1.753.738		1.609.121		1.458.509

In het boekjaar zijn de volgende bedragen aan accountants honoraria (reeds onderdeel van 4.4.1.1) ten laste van het resultaat gebracht:

	2016		Begroot 2016		2015	
	€	€	€	€	€	€
4.4.1.1.1	Controle van de jaarrekening	16.286		14.000		14.369
4.4.1.1.2	Andere controlewerkzaamheden	-		-		-
4.4.1.1.3	Fiscale advisering	-		-		-
4.4.1.1.4	Andere niet-controlediensten	-		-		-
			16.286		14.000	
			<u>16.286</u>		<u>14.000</u>	<u>14.369</u>

Bovenstaande honoraria betreffen uitsluitend de werkzaamheden die bij de Stichting zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in art. 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties). De kosten voor de controle zijn inclusief bekostiging en omzetbelasting.

Totaal Lasten	<u><u>22.055.202</u></u>	<u><u>21.392.892</u></u>	<u><u>20.152.637</u></u>
Saldo baten en lasten *	<u><u>6.122</u></u>	<u><u>-584.802</u></u>	<u><u>-190.323</u></u>

6 Financiële baten en lasten

	2016		Begroot 2016		2015	
	€	€	€	€	€	€
6.1 Financiële baten						
6.1.1 Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	52.543		71.250		133.565	
6.1.4 Overige opbrengsten financiële vaste activa en effecten	-		-		-37.050	
Totaal financiële baten		<u>52.543</u>		<u>71.250</u>		<u>96.515</u>
6.2.1 Rentelasten en soortgelijke lasten	12.705		-		3.821	
Totaal financiële lasten		<u>12.705</u>		<u>-</u>		<u>3.821</u>
Saldo financiële baten en lasten		<u>39.838</u>		<u>71.250</u>		<u>92.694</u>
Nettoresultaat *		<u>45.960</u>		<u>-513.552</u>		<u>-97.629</u>

*- is negatief

VERBONDEN PARTIJEN

Er zijn geen verbonden partijen die hier moeten worden toegelicht.

Verbonden partij, meerderheidsdeelname

Statutaire naam	Juridische vorm 2016	Statutaire zetel	Code activiteiten	Eigen vermogen 31-12-2016	Resultaat jaar 2016	Omzet 2016	Verklaring art. 2:403 BW ja/nee	Deelname percentage	Consolidatie ja/nee
				€	€	€			
Samenwerkingsverband Primair Onderwijs Westland	Stichting	Naaldwijk	4	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Nee	n.v.t.	Nee
Totaal				<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>			

Code activiteiten: 1. contractonderwijs, 2. contractonderzoek, 3. onroerende zaken, 4. overige

Verbonden partij	Omschrijving doelstelling	Samenstelling van bestuur en directie
Samenwerkingsverband Primair Onderwijs Westland	Zorg naar de leerling brengen in plaats van de leerling naar de zorg	Westlandse stichting Katholiek Onderwijs (WSKO) Dhr. J.C. van der Ende (Voorzitter DB, lid AB) Stichting Protestants Christelijk Primair Onderwijs Westland (PCPOW) Dhr. P.A. Vreugdenhil (Penningmeester DB, lid AB) Stichting Openbaar Onderwijs Westland (SOOW) Dhr. J. van den Broek (Secretaris DB, lid AB) Vereniging voor Montessori-onderwijs Westland Mw. M. Kramer (Lid DB & AB) Stichting katholiek onderwijs te Maasland (SKOM) Dhr. F. Kempke (Lid AB) Rotterdamse vereniging voor katholiek onderwijs te Rotterdam (RVKO) Dhr. P.G.J.M. van Deursen (Lid AB) Stichting Kind en Onderwijs (P.C. Onderwijs Hoek van Holland) Dhr. A. van Toor (Lid AB) Bestuur Openbaar onderwijs Rotterdam (BOOR) Dhr. H. Lesterhuis (Lid AB) Stichting De Haagse Scholen Dhr. J. Willenborg (Lid AB) Stichting Responz Dhr. J. Taal (Voorzitter AB) Stichting Horizon Mw. W. Lageweg (Lid AB) Herman Broerenstichting Dhr. M. van Kesteren (Lid DB & AB)

VERANTWOORDING SUBSIDIES

G1 Verantwoording van subsidies zonder verrekeningsclausule

(Regeling ROS art. 13, lid 2 sub a en EZ regelingen betrekking hebbend op de EZ subsidies)

G1-B Uitgebreid gespecificeerd

Omschrijving	Toewijzing		Bedrag van toewijzing	Ontvangen in 2016	Stand ultimo 2016	Prestatie afgerond Ja / Nee
	Kenmerk	Datum				
			€	€	€	
Subsidie voor studieverlof	Diversen	20-05-2016	47.354	47.354	43.226	Nee
					-	
					-	
		Totaal	<u><u>47.354</u></u>	<u><u>47.354</u></u>	<u><u>43.226</u></u>	

WNT: WET NORMERING BEZOLDIGING TOPFUNCTIONARISSEN PUBLIEKE EN SEMIPUBLIEKE SECTOR

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. De WNT schrijft voor dat de beloning van topfunctionarissen verantwoord dient te worden in de jaarrekening, ook als de beloning beneden de norm blijft. Voor overige functionarissen geldt publicatieplicht alleen als de norm overschreden wordt.

Indeling en bezoldigingsklasse

De indeling van de rechtspersonen of instellingen over de bezoldigingsklassen gebeurt op basis van drie generieke instellingscriteria te weten:

- (a) de gemiddelde totale baten per kalenderjaar
- (b) het gemiddelde aantal leerlingen, deelnemers of studenten, en
- (c) het gewogen aantal onderwijssoorten of -sectoren.

Deze instellingscriteria bieden een weergave van de zwaarte van de functie van de topfunctionaris gebaseerd op functiewaarderingsverhoudingen. Gezamenlijk geven de criteria een indicatie van de complexiteit van de betreffende bestuursfunctie.

Voor ieder criterium wordt een schaal gehanteerd. Uit de score op die schaal volgt een aantal complexiteitspunten. Het totaal van deze complexiteitspunten bepaalt in welke bezoldigingsklasse de rechtspersoon of instelling valt en welk bezoldigingsmaximum daarmee van toepassing is op de topfunctionaris(sen). Voor de bepaling van de complexiteitspunten verwijzen wij naar de Regeling bezoldiging topfunctionarissen OCW-sectoren.

Complexiteitspunten

	2016
Gemiddelde totale baten	4
Gemiddeld aantal leerlingen, deelnemers of studenten	3
Gewogen aantal onderwijssoorten of sectoren	2
Totaal aantal complexiteitspunten	9
Bezoldigingsklasse	D
Bezoldigingsmaximum	€ 140.000

Afwijkende bezoldiging

Er is geen afwijkende bezoldiging van toepassing voor het verslagjaar 2016.

Toelichting op WNT

WNT: WET NORMERING BEZOLDIGING TOPFUNCTIONARISSEN PUBLIEKE EN SEMIPUBLIEKE SECTOR

Leidinggevend topfunctionaris met dienstbetrekking of zonder dienstbetrekking vanaf 13e maand van de functievervulling en gewezen topfunctionaris

De volgende leidinggevend topfunctionarissen met dienstbetrekking of zonder dienstbetrekking vanaf 13e maand van de functievervulling en gewezen topfunctionarissen zijn in de tabel hieronder opgenomen.

Dienstbetrekking in 2016	
Aanhef	De heer
Voorletters	P.A.
Tussenvoegsel	
Achternaam	Vreugdenhil
Functie(s)	CvB
(Fictieve) dienstbetrekking	Nee
Aanvang functie in verslagjaar	01-01
Afloop functie in verslagjaar	31-12
Taakomvang (fte)	1,00
Gewezen topfunctionaris	Nee

Bezoldiging 2016	
Beloning	101.302
Belastbare onkostenvergoeding	-
Beloning betaalbaar op termijn	13.549
Subtotaal bezoldiging	114.851
Onverschuldigd betaald bedrag bezoldiging	-
Totale bezoldiging	114.851
Afwijkend WNT-maximum	
Individueel WNT-maximum	140.000
Motivering overschrijding bezoldigings-norm	
Toelichting overschrijding bezoldigingsnorm	

Gegevens 2015	
Aanvang functie voorgaand verslagjaar	01-01
Afloop functie voorgaand verslagjaar	31-12
taak omvang voorgaand verslagjaar (fte)	1,00
Beloning in voorgaand verslagjaar	96.940
Belastbare onkostenvergoeding in voorgaand verslagjaar	
Beloning betaalbaar op termijn in voorgaand verslagjaar	13.878
Totale bezoldiging in voorgaand verslagjaar	110.818

Ontslaguitkering 2016	
Uitkering wegens beëindiging dienstverband	-
Onverschuldigd betaald bedrag ontslaguitkering	-
Totaal uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	-
Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband, betaald in verslagjaar	-
Individueel WNT-maximum ontslaguitkering	-
(Voorgaande) functies	-
Jaar einde dienstverband	
Motivering overschrijding ontslaguitkeringsnorm	
Toelichting overschrijding ontslaguitkeringsnorm	

Leidinggevend topfunctionaris zonder dienstbetrekking maand 1 - 12 van de functievervulling

Niet van toepassing, er zijn geen leidinggevend topfunctionarissen zonder dienstbetrekking maand 1- 12 van

WNT: WET NORMERING BEZOLDIGING TOPFUNCTIONARISSEN PUBLIEKE EN SEMIPUBLIEKE SECTOR

Leidinggevend topfunctionaris zonder dienstbetrekking maand 1 - 12 van de functievervulling

Niet van toepassing, er zijn geen leidinggevend topfunctionarissen zonder dienstbetrekking maand 1- 12 van de functievervulling.

WNT: WET NORMERING BEZOLDIGING TOPFUNCTIONARISSEN PUBLIEKE EN SEMIPUBLIEKE SECTOR

Toezichthoudend topfunctionaris

De volgende toezichthoudend topfunctionarissen zijn in de tabel hieronder opgenomen.

Dienstbetrekking 2016

(Fictieve) dienstbetrekking	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Aanhef	De heer	De heer	Mevrouw	De heer	De heer	De heer	De heer	De heer
Voorletters	A.P.	C.	A.J.	E.C.	P.M.	A.S.	J.W.	B.J.P.
Tussenvoegsel	van		de		van den			van de
Achternaam	Kampen	Kuijvenhoven	Zeeuw-Oprel	Lafeber	Dool	Griffioen	Vink	Ven
Funcie categorie	Lid	Lid	Lid	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang functie in verslagjaar	01-01	01-01	01-01	01-01	01-08	01-08	01-01	01-01
Afloop functie in verslagjaar	31-12	31-12	31-12	31-12	31-12	31-12	31-07	31-07

Bezoldiging 2016

Beloning	1.500	1.500	1.500	1.790	625	625	-	-
Belastbare onkostenvergoeding	-	-	-	-	-	-	-	-
Beloning betaalbaar op termijn	-	-	-	-	-	-	-	-
Subtotaal bezoldiging	1.500	1.500	1.500	1.790	625	625	-	-
Onverschuldigd betaald bedrag bezoldiging	-	-	-	-	-	-	-	-
Totale bezoldiging	1.500	1.500	1.500	1.790	625	625	-	-
Afwijkend WNT-maximum								
Individueel WNT-maximum	14.000	14.000	14.000	21.000	5.868	5.868	-	-
Motivering overschrijding bezoldigingsnorm	Niet van toepassing							
Toelichting overschrijding bezoldigingsnorm								

Gegevens 2015

Aanvang functie voorgaand verslagjaar							01-01	01-01
Afloop functie voorgaand verslagjaar							31-12	31-12
Beloning in voorgaand verslagjaar							1.500	1.500
Belastbare onkostenvergoeding in voorgaand verslagjaar							-	-
Beloning betaalbaar op termijn in voorgaand verslagjaar							-	-
Totale bezoldiging in voorgaand verslagjaar							1.500	1.500

Ontslaguitkering 2016

Uitkering wegens beëindiging dienstverband								
Onverschuldigd betaald bedrag ontslaguitkering								
Totaal uitkeringen wegens beëindiging dienstverband								
Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband, betaald in verslagjaar								
Individueel WNT-maximum ontslaguitkering (Voorgaande) functies								
Jaar einde dienstverband								
Motivering overschrijding ontslaguitkeringsnorm								
Toelichting overschrijding ontslaguitkeringsnorm								

Niet-topfunctionarissen boven de norm

Niet van toepassing, er zijn geen niet-topfunctionarissen boven de norm.

WNT: WET NORMERING BEZOLDIGING TOPFUNCTIONARISSEN PUBLIEKE EN SEMIPUBLIEKE SECTOR

Niet-topfunctionarissen boven de norm

Niet van toepassing, er zijn geen niet-topfunctionarissen boven de norm.

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die hier dienen te worden toegelicht.

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Rechten

Er zijn geen niet uit balans blijkende rechten die hier moeten worden toegelicht.

Verplichtingen

De volgende niet uit balans blijkende verplichtingen worden hieronder toegelicht.

Vlg Nr.	Leverancier	Periode van t/m		Loop- tijd Mndn	Bedrag per maand €	Bedrag	Bedrag	Bedrag	Bedrag	Bedrag
						verslag- jaar €	< 1 jaar €	1 - 5 jaar €	> 5 jaar €	totaal €
1	WWP Vastgoed (huisvesting Zuidweg 87)	1-7-2015	30-6-2018	36	2.903	34.832	-	52.248	-	52.248
2	Dyade Dienstverlening Onderwijs	1-1-2013	31-12-2017	60	12.352	150.136	-	150.136	-	150.136
3	Eneco (Aardgas)	1-1-2015	31-12-2020	72	*	*	*	*	*	*
4	DVEP (elektra)	1-1-2015	31-12-2020	72	*	*	*	*	*	*

* De kosten zijn afhankelijk van het verbruik en derhalve geschat

(VOORSTEL) BESTEMMING VAN HET RESULTAAT

Statutaire regeling inzake bestemming resultaat

Er is statutair niets geregeld inzake de bestemming van het resultaat.

(Voorstel) Bestemming van het resultaat

		<u>Resultaat 2016</u>		
		€	€	€
2.1.1	Algemene reserve (publiek)			138.264
2.1.2	<u>Bestemmingsreserves (publiek)</u>			
2.1.2.10	Reserve nulmeting	-112.780		
2.1.2	Totaal bestemmingsreserves publiek	<u>-112.780</u>	-112.780	
2.1.3	<u>Bestemmingsreserves (privaat)</u>			
2.1.3.1	Algemene reserve privaat	20.474		
	Totaal bestemmingsreserves privaat	<u>20.474</u>	20.474	
	<u>Totaal bestemmingsreserves</u>			-92.306
	Totaal resultaat			<u><u>45.958</u></u>

ONDERTEKENING

Naaldwijk,

Stichting Protestants Christelijk Onderwijs regio Westland

College van Bestuur,

Dhr.P.A. Vreugdenhil

Stichting Protestants Christelijk Onderwijs regio Westland
Zuidweg 87
2671 Mp Naaldwijk

OVERIGE GEGEVENS

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Pagina voor de controleverklaring
(beslaat vijf pagina's)

Pagina voor de controleverklaring
(beslaat vijf pagina's)

Pagina voor de controleverklaring
(beslaat vijf pagina's)

Pagina voor de controleverklaring
(beslaat vijf pagina's)

Pagina voor de controleverklaring
(beslaat vijf pagina's)

GEGEVENS OVER DE RECHTSPERSOON

Naam: Stichting Protestants Christelijk Onderwijs regio Westland

Adres: Zuidweg 87, 2671 MP Naaldwijk

Telefoon: 0174-526950

E-mailadres: info@pcpow.nl

Internetsite: www.pcpow.nl

Bestuursnummer: 41454

Contactpersoon: P.A. Vreugdenhil
Telefoon: 0174-526950
E-mailadres: pavreugdenhil@pcpowestland.nl

BRIN-nummers:

- 02FI De Diamant
- 06DO Pieter van der Plasschool
- 07LZ De Hoeksteen
- 09PI Het Kompas
- 09TU Ichthusschool (per 01-08-2016 gefuseerd met 10NA)
- 09YS Rehobothschool
- 10JN De Groene Oase
- 10NA De Blinkerd
- 10RA De Ouverture
- 11CD Prins Willem Alexanderschool De Lier
- 11OW Koningin Julianaschool
- 12AA Prins Mauritschool
- 13DD De Wegwijzer
- 13IK De Kameleon
- 13RX Prins Willem Alexanderschool 's-Gravenzande
- EA19 Bovenschools

BIJLAGEN

OCW-BIJLAGE

1.2.2.2 Ministerie van OCW

Overlopende post lumpsum	Bekostigings jaar	Beschikking (nummer en datum)	Bedrag beschikking	Toegerekend t/m jaar 2016	Ontvangen t/m jaar 2016	Te vorderen 31-12-2016
			€	€	€	€
Personeel	2016-2017	diversen	13.652.059	5.688.358	4.718.570	969.788
Asielzoekers	2016-2017	diversen				54.343
Maatwerkbekostiging	2016-2017	diversen				82.403
Prestatiebox	2016-2017	diversen	503.698	209.874	162.694	47.180
Totaal OCW			14.155.756	5.898.232	4.881.264	1.153.714

RESERVES EN VOORZIENINGEN PER KOSTENPLAATS

2.1 Reserves

2.1.1.1	Algemene reserve (publiek)	Stand 01-01-2016 €	Mutaties 2016		Stand 31-12-2016 €
			Overige mutaties €	Resultaat €	
01	De Diamant	106.118	-	138.715	244.833
02	Pieter van der Plasschool	399.890	-	-170.339	229.551
03	De Hoeksteen	295.462	-	-4.230	291.232
04	Het Kompas	296.093	-	-15.099	280.994
06	Ichthusschool	77.637	-	-18.587	59.050
07	Rehobothschool	184.758	-	-9.535	175.223
08	De Groene Oase	85.720	-	114	85.834
09	Immanuelschool	156.359	-	-40.933	115.426
10	De Ouverture	297.414	-	-865	296.549
11	Prins Willem Alexanderschool De Lier	192.082	-	-39.759	152.323
12	Koningin Julianaschool	242.382	-	-28.027	214.355
13	Prins Mauritschool	127.974	-	-66.830	61.144
14	De Wegwijzer	183.639	-	-21.414	162.225
15	De Kameleon	97.530	-	-29.889	67.641
16	Prins Willem Alexanderschool 's-Gravenzande	304.547	-	-21.080	283.467
99	Bovenschools	498.168	-	466.020	964.188
Totaal Algemene reserve		3.545.773	-	138.262	3.684.035

Bestemmingsreserves

2.1.1.2 Bestemmingsreserves (publiek)

2.1.1.2.10	Reserve nulmeting	Stand 01-01-2016 €	Mutaties 2016		Stand 31-12-2016 €
			Overige mutaties €	Resultaat €	
01	De Diamant	13.761	-	-13.761	-
02	Pieter van der Plasschool	1.207	-	-1.207	-
03	De Hoeksteen	15.004	-	-2.701	12.303
04	Het Kompas	36.596	-	-4.464	32.132
06	Ichthusschool	27.576	-	-24.776	2.800
07	Rehobothschool	9.043	-	-1.971	7.072
08	De Groene Oase	18.214	-	-18.214	-
09	Immanuelschool	21.146	-	-11.389	9.757
10	De Ouverture	19.155	-	-1.810	17.345
11	Prins Willem Alexanderschool De Lier	19.770	-	-3.822	15.948
12	Koningin Julianaschool	24.575	-	-2.671	21.904
13	Prins Mauritschool	33.477	-	-3.752	29.725
14	De Wegwijzer	7.505	-	-1.547	5.958
15	De Kameleon	133.651	-	-13.734	119.917
16	Prins Willem Alexanderschool 's-Gravenzande	6.961	-	-6.961	-
Totaal Reserve nulmeting		387.641	-	-112.780	274.861

2.1.1.3 Bestemmingsreserves (privaat)

2.1.1.3.1	Algemene reserve privaat	Stand 01-01-2016	Mutaties 2016		Stand 31-12-2016
			Overige mutaties	Resultaat	
		€	€	€	€
99	Bovenschools	4.159.097	-	20.474	4.179.571
Totaal Algemene reserve (privaat)		<u>4.159.097</u>	<u>-</u>	<u>20.474</u>	<u>4.179.571</u>

2.2 Voorzieningen

2.2.1 Personeelsvoorzieningen

2.2.1.4	Jubileumvoorziening	Stand 01-01-2016	Mutaties 2016			Stand 31-12-2016
			Dotatie	Onttrekking	Vrijval	
			€	€	€	
99	Bovenschools	317.242	43.765	40.896	-	320.111
Totaal Jubileumvoorziening		317.242	43.765	40.896	-	320.111

2.2.3 Voorzieningen groot onderhoud

2.2.3.1.1	Voorziening Gebouwen	Stand 01-01-2016	Mutaties 2016			Stand 31-12-2016
			Dotatie	Onttrekking	Vrijval	
			€	€	€	
99	Bovenschools	3.289.142	704.642	481.002	-	3.512.782
Totaal Voorziening Gebouwen		3.289.142	704.642	481.002	-	3.512.782

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016 PER KOSTENPLAATS

Kpl 02FI/De Diamant

	<u>2016</u>		<u>2015</u>	
	€	€	€	€
3 Baten				
3.1 Rijksbijdragen OCW	2.901.358		2.015.467	
3.5 Overige baten	<u>182.495</u>		<u>145.812</u>	
Totaal baten		3.083.853		2.161.279
4 Lasten				
4.1 Personeelslasten	2.562.460		1.807.471	
4.2 Afschrijvingen	60.080		48.629	
4.3 Huisvestingslasten	187.301		103.983	
4.4 Overige lasten	<u>149.057</u>		<u>101.086</u>	
Totaal lasten		2.958.898		2.061.169
Saldo baten en lasten		<u>124.955</u>		<u>100.110</u>
Nettoresultaat		<u><u>124.955</u></u>		<u><u>100.110</u></u>

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016 PER KOSTENPLAATS

Kpl 06DO/Pieter van der Plasschool

	2016		2015	
	€	€	€	€
3 Baten				
3.1 Rijksbijdragen OCW	1.481.983		1.312.528	
3.2 Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	21.654		-	
3.5 Overige baten	<u>86.987</u>		<u>47.798</u>	
Totaal baten		1.590.624		1.360.326
4 Lasten				
4.1 Personeelslasten	1.213.678		1.102.463	
4.2 Afschrijvingen	33.281		25.603	
4.3 Huisvestingslasten	367.764		67.989	
4.4 Overige lasten	<u>147.447</u>		<u>100.920</u>	
Totaal lasten		1.762.170		1.296.975
Saldo baten en lasten *		<u>-171.546</u>		<u>63.351</u>
Nettoresultaat *		<u><u>-171.546</u></u>		<u><u>63.351</u></u>

*(-/- is negatief)

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016 PER KOSTENPLAATS

Kpl 07LZ/De Hoeksteen

	<u>2016</u>		<u>2015</u>	
	€	€	€	€
3 Baten				
3.1 Rijksbijdragen OCW		846.742		860.400
3.5 Overige baten		<u>40.121</u>		<u>41.746</u>
Totaal baten		886.863		902.146
4 Lasten				
4.1 Personeelslasten		709.853		734.743
4.2 Afschrijvingen		24.543		26.324
4.3 Huisvestingslasten		78.714		70.759
4.4 Overige lasten		<u>80.684</u>		<u>76.883</u>
Totaal lasten		893.794		908.709
Saldo baten en lasten *		<u>-6.931</u>		<u>-6.563</u>
Nettoresultaat *		<u><u>-6.931</u></u>		<u><u>-6.563</u></u>

*(-/- is negatief)

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016 PER KOSTENPLAATS

Kpl 09PI/Het Kompas

	<u>2016</u>		<u>2015</u>	
	€	€	€	€
3 Baten				
3.1 Rijksbijdragen OCW		1.018.273		979.030
3.5 Overige baten		<u>39.245</u>		<u>55.651</u>
Totaal baten		1.057.518		1.034.681
4 Lasten				
4.1 Personeelslasten		854.875		815.435
4.2 Afschrijvingen		25.377		24.479
4.3 Huisvestingslasten		106.452		94.981
4.4 Overige lasten		<u>90.377</u>		<u>100.767</u>
Totaal lasten		1.077.081		1.035.662
Saldo baten en lasten *		<u>-19.563</u>		<u>-981</u>
Nettoresultaat *		<u><u>-19.563</u></u>		<u><u>-981</u></u>

*(-/- is negatief)

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016 PER KOSTENPLAATS

Kpl 09TU/Ichthusschool

	2016		2015	
	€	€	€	€
3 Baten				
3.1 Rijksbijdragen OCW	452.330		745.210	
3.5 Overige baten	10.694		24.705	
Totaal baten		463.024		769.915
4 Lasten				
4.1 Personeelslasten	375.538		663.335	
4.2 Afschrijvingen	19.108		24.440	
4.3 Huisvestingslasten	62.855		65.037	
4.4 Overige lasten	62.141		58.176	
Totaal lasten		519.642		810.988
Saldo baten en lasten *		-56.618		-41.073
Nettoresultaat *		-56.618		-41.073

*(-/- is negatief)

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016 PER KOSTENPLAATS

Kpl 09YS/Rehobothschool

	<u>2016</u>		<u>2015</u>	
	€	€	€	€
3 Baten				
3.1 Rijksbijdragen OCW		883.392		853.912
3.5 Overige baten		<u>27.595</u>		<u>36.505</u>
Totaal baten		910.987		890.417
4 Lasten				
4.1 Personeelslasten		732.684		722.262
4.2 Afschrijvingen		28.853		22.802
4.3 Huisvestingslasten		73.877		60.841
4.4 Overige lasten		<u>87.080</u>		<u>79.676</u>
Totaal lasten		922.494		885.581
Saldo baten en lasten *		<u>-11.507</u>		<u>4.836</u>
Nettoresultaat *		<u><u>-11.507</u></u>		<u><u>4.836</u></u>

*(-/- is negatief)

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016 PER KOSTENPLAATS

Kpl 10JN/De Groene Oase

	2016		2015	
	€	€	€	€
3 Baten				
3.1 Rijksbijdragen OCW	1.214.527		1.204.801	
3.2 Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	25.184		22.255	
3.5 Overige baten	27.854		42.383	
Totaal baten		1.267.565		1.269.439
4 Lasten				
4.1 Personeelslasten	1.035.025		1.049.267	
4.2 Afschrijvingen	34.980		40.162	
4.3 Huisvestingslasten	112.053		96.419	
4.4 Overige lasten	103.607		102.518	
Totaal lasten		1.285.665		1.288.366
Resultaat *		-18.100		-18.927
Nettoresultaat *		-18.100		-18.927

*(-/- is negatief)

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016 PER KOSTENPLAATS

Kpl 10NA/De Blinkerd

	<u>2016</u>		<u>2015</u>	
	€	€	€	€
3 Baten				
3.1 Rijksbijdragen OCW		1.229.974		946.654
3.5 Overige baten		<u>36.143</u>		<u>22.078</u>
Totaal baten		1.266.117		968.732
4 Lasten				
4.1 Personeelslasten		1.035.002		778.389
4.2 Afschrijvingen		21.611		29.444
4.3 Huisvestingslasten		103.868		79.604
4.4 Overige lasten		<u>144.700</u>		<u>74.651</u>
Totaal lasten		1.305.181		962.088
Saldo baten en lasten *		<u>-39.064</u>		<u>6.644</u>
Nettoresultaat *		<u><u>-39.064</u></u>		<u><u>6.644</u></u>

*(-/- is negatief)

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016 PER KOSTENPLAATS

Kpl 10RA/De Ouverture

	<u>2016</u>		<u>2015</u>	
	€	€	€	€
3 Baten				
3.1 Rijksbijdragen OCW		1.760.546		1.682.882
3.2 Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden		13.371		12.678
3.5 Overige baten		<u>31.017</u>		<u>39.892</u>
Totaal baten		1.804.934		1.735.452
4 Lasten				
4.1 Personeelslasten		1.510.840		1.473.740
4.2 Afschrijvingen		39.543		38.105
4.3 Huisvestingslasten		122.501		132.820
4.4 Overige lasten		<u>134.726</u>		<u>111.224</u>
Totaal lasten		1.807.610		1.755.889
Saldo baten en lasten *		<u>-2.676</u>		<u>-20.437</u>
Nettoresultaat *		<u><u>-2.676</u></u>		<u><u>-20.437</u></u>

*(-/- is negatief)

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016 PER KOSTENPLAATS

Kpl 11CD/Prins Willem Alexanderschool De Lier

	<u>2016</u>		<u>2015</u>	
	€	€	€	€
3 Baten				
3.1 Rijksbijdragen OCW		816.991		791.380
3.5 Overige baten		<u>41.908</u>		<u>40.116</u>
Totaal baten		858.899		831.496
4 Lasten				
4.1 Personeelslasten		685.446		645.683
4.2 Afschrijvingen		39.649		39.495
4.3 Huisvestingslasten		89.281		77.222
4.4 Overige lasten		<u>88.104</u>		<u>76.977</u>
Totaal lasten		902.480		839.377
Saldo baten en lasten *		<u>-43.581</u>		<u>-7.881</u>
Nettoresultaat *		<u><u>-43.581</u></u>		<u><u>-7.881</u></u>

*(-/- is negatief)

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016 PER KOSTENPLAATS

Kpl 11OW/Koningin Julianaschool

	2016		2015	
	€	€	€	€
3 Baten				
3.1 Rijksbijdragen OCW	918.640		883.272	
3.5 Overige baten	<u>30.209</u>		<u>41.626</u>	
Totaal baten		948.849		924.898
4 Lasten				
4.1 Personeelslasten	757.567		751.715	
4.2 Afschrijvingen	32.959		26.963	
4.3 Huisvestingslasten	82.910		68.411	
4.4 Overige lasten	<u>106.110</u>		<u>88.724</u>	
Totaal lasten		979.546		935.813
Saldo baten en lasten *		<u>-30.697</u>		<u>-10.915</u>
Nettoresultaat *		<u><u>-30.697</u></u>		<u><u>-10.915</u></u>

*(-/- is negatief)

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016 PER KOSTENPLAATS

Kpl 12AA/Prins Mauritschool

	<u>2016</u>		<u>2015</u>	
	€	€	€	€
3 Baten				
3.1 Rijksbijdragen OCW		880.793		886.316
3.5 Overige baten		<u>40.267</u>		<u>49.330</u>
Totaal baten		921.060		935.646
4 Lasten				
4.1 Personeelslasten		803.298		795.447
4.2 Afschrijvingen		31.345		30.497
4.3 Huisvestingslasten		66.563		66.701
4.4 Overige lasten		<u>90.436</u>		<u>90.101</u>
Totaal lasten		991.642		982.746
Saldo baten en lasten *		<u>-70.582</u>		<u>-47.100</u>
Nettoresultaat *		<u><u>-70.582</u></u>		<u><u>-47.100</u></u>

*(-/- is negatief)

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016 PER KOSTENPLAATS

Kpl 13DD/De Wegwijzer

	2016		2015	
	€	€	€	€
3 Baten				
3.1 Rijksbijdragen OCW	953.215		919.006	
3.5 Overige baten	<u>37.730</u>		<u>36.632</u>	
Totaal baten		990.945		955.638
4 Lasten				
4.1 Personeelslasten	785.617		791.193	
4.2 Afschrijvingen	28.297		26.609	
4.3 Huisvestingslasten	124.020		78.190	
4.4 Overige lasten	<u>75.973</u>		<u>78.117</u>	
Totaal lasten		1.013.907		974.109
Saldo baten en lasten *		<u>-22.962</u>		<u>-18.471</u>
Nettoresultaat *		<u><u>-22.962</u></u>		<u><u>-18.471</u></u>

*(-/- is negatief)

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016 PER KOSTENPLAATS

Kpl 13IK/De Kameleon

	<u>2016</u>		<u>2015</u>	
	€	€	€	€
3 Baten				
3.1 Rijksbijdragen OCW		2.057.409		1.953.426
3.2 Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden		48.682		15.144
3.5 Overige baten		<u>124.464</u>		<u>94.288</u>
Totaal baten		2.230.555		2.062.858
4 Lasten				
4.1 Personeelslasten		1.810.664		1.701.833
4.2 Afschrijvingen		81.331		86.674
4.3 Huisvestingslasten		202.745		191.360
4.4 Overige lasten		<u>179.439</u>		<u>184.396</u>
Totaal lasten		2.274.179		2.164.263
Saldo baten en lasten *		<u>-43.624</u>		<u>-101.405</u>
Nettoresultaat *		<u><u>-43.624</u></u>		<u><u>-101.405</u></u>

*(-/- is negatief)

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016 PER KOSTENPLAATS

Kpl 13RX/Prins Willem Alexanderschool 's-Gravenzande

	<u>2016</u>		<u>2015</u>	
	€	€	€	€
3 Baten				
3.1 Rijksbijdragen OCW		1.720.380		1.630.900
3.5 Overige baten		<u>45.766</u>		<u>83.907</u>
Totaal baten		1.766.146		1.714.807
4 Lasten				
4.1 Personeelslasten		1.463.783		1.418.643
4.2 Afschrijvingen		48.633		52.485
4.3 Huisvestingslasten		148.693		150.753
4.4 Overige lasten		<u>133.078</u>		<u>122.995</u>
Totaal lasten		1.794.187		1.744.876
Saldo baten en lasten *		<u>-28.041</u>		<u>-30.069</u>
Nettoresultaat *		<u><u>-28.041</u></u>		<u><u>-30.069</u></u>

*(-/- is negatief)

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016 PER KOSTENPLAATS

Kpl /Bestuursbureau

	2016		2015	
	€	€	€	€
3 Baten				
3.1 Rijksbijdragen OCW	477.972		474.804	
3.5 Overige baten	<u>81.881</u>		<u>88.345</u>	
Totaal baten		559.853		563.149
4 Lasten				
4.1 Personeelslasten	466.109		449.099	
4.2 Afschrijvingen	3.107		5.655	
4.3 Huisvestingslasten	36.743		37.291	
4.4 Overige lasten	<u>9.257</u>		<u>14.043</u>	
Totaal lasten		515.216		506.088
Saldo baten en lasten		<u>44.637</u>		<u>57.061</u>
Nettoresultaat		<u><u>44.637</u></u>		<u><u>57.061</u></u>

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016 PER KOSTENPLAATS
Kpl /Bovenschools

	<u>2016</u>		<u>2015</u>	
	€	€	€	€
3 Baten				
3.1 Rijksbijdragen OCW		965.282		737.512
3.2 Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden		168.735		14.800
3.5 Overige baten		<u>319.517</u>		<u>129.122</u>
Totaal baten		1.453.534		881.434
4 Lasten				
4.1 Personeelslasten		918.252		870.430
4.2 Afschrijvingen		9.371		9.334
4.3 Huisvestingslasten		52.371		122.923
4.4 Overige lasten		<u>71.520</u>		<u>-2.746</u>
Totaal lasten		1.051.514		999.941
Saldo baten en lasten *		<u>402.020</u>		<u>-118.507</u>
6.1 Financiële baten		52.543		106.815
6.2 Financiële lasten		<u>12.705</u>		<u>14.121</u>
Saldo financiële baten en lasten		39.838		92.694
Nettoresultaat *		<u><u>441.858</u></u>		<u><u>-25.813</u></u>

*(-/- is negatief)